

Wymagania edukacyjne

klasa 5

2018-09-03

Szkoła Podstawowa nr 21 im. Karola Miarki

Spis treści

Religia	3
Język polski	8
Język angielski	17
Muzyka	27
Plastyka	28
Historia	33
Geografia	43
Biologia	49
Matematyka	56
Informatyka	75
Technika	77
Wychowanie fizyczne	80
Język mniejszości narodowej - niemiecki	83
Historia i kultura mniejszości narodowej niemieckiej	86

Religia

Przedmiotowy system oceniania został opracowany na podstawie *Programu nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* zatwierdzonego przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.

Ocenę z religii ustalamy w oparciu o kryteria poznawcze, kształcące i wychowawcze. Nauczyciel ustala, co uczeń wie, potrafi, jakie jeszcze wymagania powinien spełnić, w czym może jeszcze mu pomóc. Celowość informacji zakłada wartościowanie aktualnego poziomu edukacyjnego ucznia oraz zmotywowanie jego potrzeby zdobywania wiadomości, postaw i umiejętności

Elementy wchodzące w zakres oceny z religii:

1. Ilość i jakość prezentowanych wiadomości.
2. Zainteresowanie przedmiotem.
3. Stosunek do przedmiotu.
4. Pilność i systematyczność.
5. Umiejętność zastosowania poznanych wiadomości w życiu.
6. Postawa.

Kontrola i ocena w religii nie dotyczy wyłącznie sprawdzenia wiadomości, lecz także wartościowania umiejętności, postaw, zdolności twórczych, rozwoju zainteresowań, motywacji uczenia się, a głównie kształtowania cech charakteru, woli, odpowiedzialności za swoje czyny, dokładności, wytrwałości, pracowitości, kultury osobistej, zgodności postępowania z przyjętą wiarą.

Ocenie podlegają:

1. Pisemne prace kontrolne i kartkówki.
2. Odpowiedzi ustne objęte zakresem materiału z Małego Katechizmu lub trzech ostatnich lekcji.
3. Wypowiedzi w trakcie lekcji, podczas dyskusji, powtórzenia itp.
4. Praca domowa: krótkoterminowa i długoterminowa.
5. Znajomość podstawowych prawd wiary.
6. Prowadzenie zeszytu ucznia.
7. Pilność, systematyczność, postawy, umiejętności.
8. Korzystanie z Pisma świętego, podręcznika i innych materiałów katechetycznych.

9. Postawy wskazujące na potrzebę wartościowania.

10. Inne formy aktywności ucznia:

- praca w grupie (udział w dyskusji, prezentowanie efektów pracy zespołu),
- aktywność na zajęciach lekcyjnych,
- referaty, prezentacje, projekty
- udział w olimpiadach, konkursach.
- Zaangażowanie w życie wspólnotowe parafii (Służba Liturgiczna, Dzieci Maryi, scholka parafialna)

Wymagania edukacyjne – ogólne:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- W sposób celujący realizuje treści programu nauczania i potrafi je zaprezentować,
- jest bardzo aktywny na lekcji, chętnie włącza się w dyskusje związaną z tematem poruszonym na katechezie,
- jest zawsze przygotowany do zajęć: zeszyt prowadzi na bieżąco, dba o jego staranny i estetyczny wygląd,
- wykonuje zadane prace i ćwiczenia,
- przynosi niezbędne pomoce,
- chętnie angażuje się w życie religijne na terenie szkoły i parafii,
- orientuje się w najważniejszych, bieżących sprawach Kościoła powszechnego i lokalnego, korzystając z prasy i programów katolickich,
- bierze udział w konkursach związanych z katechezą i zajmuje wysokie lokaty.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- potrafi zaprezentować pełen zakres wiadomości religijnych wynikających z programu nauczania,
- jest bardzo aktywny na lekcji,
- chętnie włącza się w dyskusje związaną z tematem poruszonym na katechezie,
- jest zawsze przygotowany do zajęć: zeszyt prowadzi starannie i estetycznie,
- wykonuje zadane prace i ćwiczenia, przynosi niezbędne pomoce,
- angażuje się w życie religijne szkoły i parafii,
- interesuje się sprawami Kościoła Powszechnego i lokalnego,

- bierze udział w konkursach związanych z katechezą.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował większość wiadomości religijnych wynikających z programu nauczania, potrafi je poprawnie zaprezentować,
- jest przygotowany do zajęć: zeszyt prowadzi na bieżąco, dba o jego staranny wygląd,
- wykonuje zadane prace i ćwiczenia,
- przynosi niezbędne pomoce np. katechizm do nauki religii,
- włącza się w życie religijne szkoły i parafii.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował podstawowe wiadomości religijne wynikające z programu nauczania,
- jest przygotowany do zajęć: zeszyt prowadzi na bieżąco, dba o jego estetyczny wygląd,
- wykonuje zadane prace i przynosi niezbędne pomoce np. katechizm do nauki religii,
- uczestniczy w życiu religijnym szkoły i parafii.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- opanował zaledwie minimum podstawowych wiadomości religijnych przewidzianych w programie nauczania,
- ma istotne braki w wiedzy i umiejętnościach religijnych, ale braki te nie przekreślają możliwości czynienia przez niego postępów w ciągu dalszej nauki,
- nie zawsze jest przygotowany do zajęć: niedbale prowadzi zeszyt, w którym są braki,
- czasem nie wykonuje niezbędnych prac,
- sporadycznie uczestniczy w życiu religijnym szkoły i parafii.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował nawet minimum podstawowych wiadomości religijnych wynikających z programu,
- nie przygotowuje się do zajęć: nie prowadzi zeszytu, nie wykonuje zadawanych prac,
- nie uczestniczy w życiu religijnym szkoły i parafii.

Wymagania edukacyjne – szczegółowe

Ocena celująca

Wiadomości:

- analiza i interpretacja Pisma Świętego w duchu Kościoła
- włączanie się w działalność wspólnot parafialnych
- obdarzanie miłością nawet nieprzyjaciół
- życie konsekrowane
- podziały wśród chrześcijan
- obdarzanie miłością nawet nieprzyjaciół.
- życie konsekrowane,
- podziały wśród chrześcijan,
- istota i znaczenie odpustów w Kościele,
- liturgia i obrzędy poszczególnych sakramentów,
- sakramentalia w życiu chrześcijanina,
- rozumienie czytań liturgii niedzielnej,
- odczytywanie wymowy symboliki liturgicznej Mszy świętej,
- modlitwa wspólnotowa i osobista w każdym czasie i miejscu,
- podejmowanie czynów pokutnych.

Ocena bardzo dobra:

Wiadomości:

- kult świętych w Roku Liturgicznym,
- podział Pisma Świętego,
- życiorys św. Stanisława ze Szczepanowa,
- Kościół, jako wspólnota,
- zapowiedzi mesjańskie,
- symbole i znaczenie Liturgii Triduum Paschalnego,
- znaczenie zesłania Ducha Świętego, Uroczystości Bożego Ciała i Najświętszego Serca Pana Jezusa
- szerzenie jedności i przebaczenia w środowisku szkolnym i rodzinnym,
- zaangażowanie w uczestnictwo w Liturgii,
- odkrywanie zbawczego planu Boga w życiu własnym i całej ludzkości

Ocena dobra:**Wiadomości:**

- kult Matki Bożej w Roku Liturgicznym,
- życiorys św. Wojciecha,
- istota i znaczenie Środy Popielcowej, drogi Krzyżowej, Niedzieli Palmowej, Wniebowstąpienia Pana Jezusa, wszystkich Świętych, Dnia Zadusznego,
- Pismo Święte księgą natchnioną, zawierającą prawdę objawioną przez Boga,
- umiejętności i postawy
- interpretacja poznanych tekstów biblijnych,
- modlitwa osobista i wspólnotowa,
- omówienie okresów w Roku Liturgicznym,
- podejmowanie rozmów na tematy wiary.

Ocena dostateczna:**Wiadomości:**

- istota i znaczenie Adwentu i Wielkiego Postu,
- życiorys św. Piotra i Pawła,
- działalność Jana Chrzciciela,
- przykazania Boże, jako wezwanie do miłości Boga i ludzi,
- Aniołowie – istoty duchowe,
- umiejętności i postawy
- wyrażanie swej wiary za pomocą słów i gestów,
- podjęcie walki ze złem w najbliższym otoczeniu.

Ocena dopuszczająca:**Wiadomości:**

- stworzenie świata i człowieka,
- życiorys Jezusa Chrystusa,
- znaczenie i istota świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy,
- zwyczaje wigilijne,
- życiorys św. Stanisława Kostki,
- wybrane fragmenty z Pisma świętego dotyczące Osoby Boga Ojca, Jezusa Chrystusa, Ducha Świętego, umiejętności i postawy

- recytacja podstawowych modlitw chrześcijańskich, jak: Modlitwa Pańska, Pozdrowienie Anielskie, Credo, Dekalog, Główne prawdy wiary, Akty...
- rozróżnianie dobra od zła.

Język polski

Kształcenie literackie i kulturowe

1. Słuchanie. Uczeń:

- 1) przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi;
- 2) samodzielnie i krytycznie wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu;
- 3) odczytuje i omawia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich
- 4) wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

2. Czytanie. Uczeń:

- 1) charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich oraz identyfikuje nadawcę i odbiorcę w sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia;
- 2) wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy;
- 3) przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi na przykład opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- 4) oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych, dokonuje selekcji materiału na podstawie faktów i opinii zawartych w tekście;
- 5) szczegółowo omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym;
- 6) czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę na przykład na wyrażane emocje i interpunkcję;
- 7) głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo;

- 8) ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
  - 9) świadomie posługuje się akapitami w celu oddzielania od siebie poszczególnych zagadnień;
  - 10) płynnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach;
  - 11) wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dziennikach i pamiętnikach;
  - 12) odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce;
  - 13) wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.
3. Analizowanie i interpretowanie tekstów kultury. Uczeń:
- 1) swobodnie opowiada o swoich reakcjach czytelnicznych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelniczne z innymi odbiorcami;
  - 2) odnajduje w utworze poetyckim apostrofy, powtórzenia, zdrobnienia, uosobienia, ożywienia, obrazy poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne;
  - 3) rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nie utożsamiając ich ze sobą; wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego, adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu;
  - 4) szczegółowo omawia obrazy poetyckie w wierszu i ich funkcję w utworze;
  - 5) szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe;
  - 6) objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim;
  - 7) identyfikuje mit, bajkę, przypowieść i nowelę, szczegółowo omawia ich cechy;
  - 8) rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora trzecioosobowego i dostrzega różnice między narracją pierwszo- i trzecioosobową;
  - 9) objaśnia morał bajki na poziomie metaforycznym, samodzielnie odczytuje przesłanie utworu, np. przypowieści;
  - 10) rozumie funkcję: wersu, zwrotki, rymu, refrenu w ukształtowaniu brzmieniowej warstwy tekstu;
  - 11) wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych

przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przerośnym

- 12) funkcjonalnie używa w swoich wypowiedziach pojęć z zakresu filmu i radia, m.in. *gra aktorska, reżyser, scenariusz, adaptacja (filmowa, muzyczna, radiowa itd.), ekranizacja, kadr, ujęcie, słuchowisko*; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe;
- 13) charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami i doświadczeniami innych bohaterów literackich;
- 14) samodzielnie odczytuje sens utworów na poziomie dosłownym i przerośnym;
- 15) rozumie pojęcie *neologizm*, wskazuje neologizmy w tekście, rozumie zasady ich tworzenia.

4. Samokształcenie. Uczeń:

- 1) systematycznie korzysta ze słownika ortograficznego;
- 2) wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami;
- 3) świadomie używa słowników wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny w celu wzbogacenia warstwy językowej tekstu.

Tworzenie wypowiedzi

1. Mówienie. Uczeń:

- 1) uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych;
- 2) dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- 3) rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego;
- 4) udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową;
- 5) poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi;
- 6) w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny

- język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy związane z omawianą tematyką;
- 7) w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć;
  - 8) zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów;
  - 9) interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;
  - 10) swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe;
  - 11) świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
  - 12) stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów (również akcentowanych nietypowo) i intonowania wypowiedzeń;
  - 13) składa pomysłowe życzenia, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
  - 14) dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka

2. Pisanie. Uczeń:

- 1) bezbłędnie stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik, wielokropek, średnik; dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu ;
- 2) komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów;
- 3) płynnie stosuje poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich; 4. bezbłędnie odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- 4) pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny, wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, dziennik, pamiętnik, notatkę biograficzną, streszczenie;
- 5) zapisuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, list oficjalny, wywiad, plan ramowy i szczegółowy, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, kartkę z dziennika i pamiętnika, notatkę biograficzną (w różnych formach) i streszczenie, dba

- o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim danych;
- 6) układa szczegółowe/pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list z perspektywy bohatera, list oficjalny, dziennik i pamiętnik, streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń;
  - 7) świadomie wprowadza dialog do opowiadania jako element rozbudowanej kompozycji, wprowadza inne formy wypowiedzi, np. opisu, charakterystyki bezpośredniej, świadomie stara się różnicować język bohaterów i narratora;
  - 8) w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
  - 9) zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał odbiorcy jej czytanie
  - 10) tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie szuki nazewnictwo i słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć;
  - 11) uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury;
  - 12) udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
  - 13) w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny;
  - 14) dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym;
  - 15) sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, potrafi płynnie wprowadzić cytat do własnego tekstu.

Kształcenie językowe

1. Sprawnie stosuje i wykorzystuje wiedzę językową w zakresie:

- 1) słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie dobiera zdrobnienia, wyrazy bliskoznaczne, przeciwstawne i frazeologizmy, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej;
- 2) składni – swobodnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone, równoważniki zdań, wskazuje podmiot i orzeczenie, tworzy ciekawe pod względem

składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki, dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych);

- 3) fleksji – rozpoznaje i stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), stosuje formy różnych czasów i trybów czasownika, typy liczebnika, zaimki, rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na *-no*, *-to*), zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami, poprawnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków, wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym;
- 4) fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

Lektury omawiane w klasie V

1. Lektury obowiązkowe

- 1) Clive Staples Lewis *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*;
- 2) Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz* (zwyczaje i obyczaje), *Powrót taty*;
- 3) Ferenc Molnar *Chłopcy z Placu Broni*;
- 4) Bolesław Prus *Katarynka*;
- 5) Juliusz Słowacki, *W pamiętniku Zofii Bobrówny*;
- 6) S. Szmągielewska, *Czarne stopy*;
- 7) wybrane mity greckie, w tym mit o powstaniu świata oraz mity o Prometeuszu, Syzyfie, Demeter i Korze, Dedalu i Ikarze, Heraklesie, Orfeuszu i Eurydyce, Tezeuszu i Ariadnie;
- 8) wybrane wiersze Joanny Kulmowej, Juliana Tuwima, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Adama Mickiewicza, Czesława Miłosza, Tadeusza Różewicza, Zbigniewa Herberta, Leopolda Staffa;

2. Lektury uzupełniające (obowiązkowo dwie)

- 1) Lewis Carroll, *Alicja w Krainie Czarów*;

2) Mark Twain, *Przygody Tomka Sawyera*;

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny:

OCENA CELUJĄCA

Uczeń:

- 1) opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
- 2) samodzielnie rozwiązuje problemy i ćwiczenia o dużym stopniu trudności,
- 3) czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, potrafi analizować i interpretować je w sposób pogłębiony i wnikliwy, posługując się terminologią z podstawy programowej,
- 4) posługuje się bogatym i różnorodnym słownictwem oraz poprawnym językiem zarówno w mowie, jak i w piśmie,
- 5) aktywnie uczestniczy w lekcjach (pełni funkcję asystenta nauczyciela) i zajęciach pozalekcyjnych,
- 6) z powodzeniem bierze udział w konkursach tematycznie związanych z językiem polskim,
- 7) tworzy wypowiedzi pisemne zgodnie z wyznacznikami gatunkowymi, poprawne pod względem kompozycji, spójności wypowiedzi, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- 8) odznacza się samodzielnością i dojrzałością sądów,
- 9) wzorowo wykonuje prace domowe i zadania dodatkowe,
- 10) współpracuje w zespole, często odgrywając rolę lidera,
- 11) wykorzystuje wiedzę, umiejętności i zdolności twórcze (kreatywność) przy odbiorze i analizie tekstów oraz tworzeniu wypowiedzi.

OCENA BARDZO DOBRA

Uczeń:

1. opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
2. samodzielnie rozwiązuje problemy i ćwiczenia o znacznym stopniu trudności,
3. czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, potrafi analizować je samodzielnie, podejmuje próby interpretacji,
4. posługuje się bogatym słownictwem i poprawnym językiem zarówno w mowie, jak i w piśmie,
5. aktywnie uczestniczy w lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych,

6. bierze udział w konkursach tematycznie związanych z językiem polskim,
7. tworzy wypowiedzi pisemne zgodnie z wyznacznikami gatunkowymi, w większości poprawne pod względem kompozycji, spójności wypowiedzi, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
8. aktywnie uczestniczy w lekcjach,
9. wykonuje prace domowe, często angażuje się w zadania dodatkow
10. samodzielnie rozwiązuje zadania o niewielkim lub średnim stopniu trudności, a z pomocą nauczyciela – trudne,
11. czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, samodzielnie odnajduje w nich informacje,
12. w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia niewiele błędów językowych, ortograficznych i stylistycznych,
13. bierze czynny udział w lekcji, • wykonuje prace domowe, czasem także nieobowiązkowe.

OCENA DOBRA

Uczeń:

1. w większości opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
2. samodzielnie rozwiązuje zadania o niewielkim lub średnim stopniu trudności, a z pomocą nauczyciela – trudne,
3. czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, samodzielnie odnajduje w nich informacje,
4. w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia niewiele błędów językowych, ortograficznych i stylistycznych,
5. bierze czynny udział w lekcji,
6. wykonuje prace domowe, czasem także nieobowiązkowe.

OCENA DOSTATECZNA

Uczeń:

1. częściowo opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
2. samodzielnie wykonuje tylko zadania łatwe; trudniejsze problemy i ćwiczenia rozwiązuje przy pomocy nauczyciela,
3. odnajduje w tekście informacje podane wprost, rozumie dosłowne znaczenie większości wyrazów w tekstach dostosowanych do poziomu edukacyjnego,

4. w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia błędy językowe, ortograficzne i stylistyczne; wypowiedzi cechuje ubogie słownictwo,
5. wypowiada się krótko, ale wypowiedź jest na ogół uporządkowana,
6. niekiedy popełnia rażące błędy językowe zakłócające komunikację,
7. rzadko aktywnie uczestniczy w lekcjach,
8. wykonuje obowiązkowe prace domowe, ale popełnia w nich błędy.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA

Uczeń:

- 1) opanował w niewielkim stopniu umiejętności zapisane w podstawie programowej,
- 2) większość zadań, nawet bardzo łatwych, wykonuje jedynie przy pomocy nauczyciela,
- 3) czyta niezbyt płynnie, niewłaściwie akcentuje wyrazy, nie stosuje odpowiedniej intonacji,
- 4) ma problemy z czytaniem tekstów kultury, ale podejmuje próby ich odbioru
- 5) nie potrafi samodzielnie analizować i interpretować tekstów,
- 6) w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia rażące błędy utrudniające komunikację, ma ubogie słownictwo i trudności z formułowaniem nawet prostych zdań,
- 7) nie jest aktywny na lekcjach, ale wykazuje chęć do pracy, stara się wykonywać polecenia nauczyciela,
- 8) pracuje niesystematycznie, wymaga stałej zachęty do pracy,
- 9) często nie potrafi samodzielnie wykonać pracy domowej, ale podejmuje próby.

OCENA NIEDOSTATECZNA

Uczeń:

1. nie opanował nawet podstawowych wiadomości, ma bardzo duże braki w wiedzy i umiejętnościach z zakresu podstawy programowej,
2. ma kłopoty z techniką czytania,
3. nie odnajduje w tekście informacji podanych wprost, nie rozumie dosłownego znaczenia wielu wyrazów w tekstach dostosowanych do poziomu edukacyjnego, nie wykonuje zadań ani poleceń nauczyciela,
4. wykazuje się niechęcią do nauki,
5. zaniedbuje wykonywanie prac domowych,
6. nie angażuje się w pracę grupy.

Język angielski

INFORMACJE WSTĘPNE

System oceniania wiedzy i umiejętności uczniów jest dwójaki: formalny i nieformalny.

1. Formalny

- na podstawie prac pisemnych (zadań klasowych, testów, kartkówek, wypracowań) dotyczących wybranego słownictwa, zagadnień gramatycznych, rozumienia ze słuchu lub czytania ze zrozumieniem;
- na podstawie wypowiedzi ustnych, głośnego czytania,
- na podstawie zadań sprawdzających umiejętność komunikowania się, wymowę, intonację.

2. Nieformalny – na podstawie stałej obserwacji postępów ucznia.

W ocenie tej bierze się pod uwagę systematyczność w odrabianiu zadań domowych, wysiłek ucznia, aktywność na lekcji, wykonywanie dodatkowych, nieobowiązkowych zadań oraz jego ogólny stosunek do przedmiotu.

Ocena roczna /śródroczna zawiera oba ww. rodzaje ocen, z tym, że ocena formalna ma znaczenie podstawowe, a ocena nieformalna może ją zawyżać lub zaniżać.

Uczniowie z dysfunkcjami traktowani są indywidualnie , zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno – pedagogicznej.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE

1. ZNAJOMOŚĆ ŚRODKÓW JĘZYKOWYCH

- a) celujący: uczeń posługuje się bardzo szerokim zakresem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych)wykraczających czasami poza materiał przewidziany programem piątej klasy, samodzielnie wzbogaca swój zasób środków językowych.
- b) bardzo dobry: uczeń bezbłędnie posługuje się poznanym na lekcjach słownictwem i strukturami gramatycznymi; zna i prawidłowo stosuje poznane na lekcjach zasady ortograficzne; prawidłowo wymawia poznane wyrazy i rozumie je ze słuchu,
- c) dobry: uczeń zna większość poznanych na lekcjach środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), a posługując się

nimi popełnia nieliczne błędy, które potrafi poprawić zgodnie ze wskazówkami nauczyciela

- d) dostateczny: uczeń zna przynajmniej połowę z poznanych na lekcjach środków językowych lecz posługując się nimi popełnia czasami błędy,
- e) dopuszczający: zna wybrane środki językowe lecz posługując się nimi popełnia często błędy, których nie potrafi samodzielnie poprawić,
- f) niedostateczny: uczeń nie zna większości poznanych na lekcjach środków językowych i nie potrafi się nimi posługiwać.

2. ROZUMIENIE WYPOWIEDZI

a) **celujący:** rozumie i prawidłowo reaguje na wypowiedzi ustne i pisemne, których trudność przekracza czasami poziom klasy piątej.

b) bardzo dobry:

- bezbłędnie reaguje na wszystkie poznane na lekcjach polecenia ;
- rozumie ze słuchu oraz w piśmie wszystkie poznane na lekcjach zwroty dnia codziennego;
- rozumie ogólny sens wypowiedzi ze słuchu i tekstów czytanych, na odpowiednim dla klasy piątej poziomie, nawet jeżeli zawierają nieznane słowa lub wyrażenia;
- wyszukuje bezbłędnie informacje szczegółowe w wypowiedziach ze słuchu i tekstach czytanych;
- bezbłędnie rozumie intencje rozmówcy (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie, etc);
- bezbłędnie rozpoznaje sytuacje komunikacyjne (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole, etc);
- bezbłędnie rozpoznaje różne rodzaje tekstów (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa, etc);

c) dobry:

- bezbłędnie reaguje na wszystkie poznane na lekcjach polecenia
- rozumie ze słuchu oraz w piśmie większość poznanych na lekcjach zwrotów dnia codziennego;

- rozumie ogólny sens wypowiedzi ze słuchu i tekstów czytanych, na odpowiednim dla klasy piątej poziomie, nawet jeżeli zawierają nieznane słowa lub wyrażenia;
- wyszukuje poprawnie większość informacji szczegółowych w wypowiedziach ze słuchu i tekstach czytanych;
- rozumie poprawnie intencje rozmówcy (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie, etc);
- poprawnie rozpoznaje sytuacje komunikacyjne (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole, etc);
- poprawnie rozpoznaje różne rodzaje tekstów (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa, etc);

d) dostateczny:

- poprawnie reaguje na większość poznanych na lekcjach poleceń;
- rozumie ze słuchu oraz w piśmie większość poznanych na lekcjach zwrotów dnia codziennego;
- rozumie ogólny sens wypowiedzi ze słuchu i tekstów czytanych, na odpowiednim dla klasy piątej poziomie, jeśli zawierają tylko poznane wcześniej słownictwo;
- zazwyczaj wyszukuje poprawnie informacje szczegółowe
- w wypowiedziach ze słuchu i tekstach czytanych;
- rozumie poprawnie intencje rozmówcy (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie, etc);
- poprawnie rozpoznaje sytuacje komunikacyjne (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole, etc);
- poprawnie rozpoznaje różne rodzaje tekstów (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa, etc);

e) dopuszczający:

- poprawnie reaguje na wybrane polecenia;
- rozumie ze słuchu oraz w piśmie wybrane zwroty dnia codziennego;
- rozumie ogólny sens wypowiedzi ze słuchu i tekstów czytanych, na odpowiednim dla klasy piątej poziomie, jeśli zawierają tylko poznane wcześniej słownictwo;
- z pomocą nauczyciela wyszukuje niektóre informacje szczegółowe w wypowiedziach ze słuchu i tekstach czytanych;
- zazwyczaj rozumie poprawnie intencje rozmówcy (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie, etc);

- zazwyczaj poprawnie rozpoznaje sytuacje komunikacyjne (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole, etc);
- zazwyczaj poprawnie rozpoznaje różne rodzaje tekstów (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa, etc);

f) niedostateczny:

- nie reaguje poprawnie na polecenia;
- nie rozumie ze słuchu ani w piśmie większości zwrotów dnia codziennego;
- nie rozumie ogólnego sensu wypowiedzi ze słuchu i tekstów czytanych, na odpowiednim dla klasy piątej poziomie, nawet jeżeli zawierają tylko poznane wcześniej słownictwo;
- nie wyszukuje większości informacji szczegółowych w wypowiedziach ze słuchu i tekstach czytanych;
- nie rozumie intencji rozmówcy (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie, etc);
- nie rozpoznaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole, etc);
- nie rozpoznaje różnych rodzajów tekstów (np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa, etc);

3. TWORZENIE WYPOWIEDZI:

- a) celujący: tworzy bezbłędne wypowiedzi pisemne i ustne o znacznym poziomie trudności, posługując się bogatym zasobem środków językowych;
- b) bardzo dobry: bezbłędnie opisuje ustnie i pisemnie ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i czynności dnia codziennego oraz przedstawia swoje upodobania i uczucia posługując się środkami językowymi poznanymi na lekcjach;
- c) dobry: zazwyczaj poprawnie opisuje ustnie i pisemnie ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i czynności dnia codziennego oraz przedstawia swoje upodobania i uczucia posługując się środkami językowymi poznanymi na lekcjach; potrafi samodzielnie poprawić popełnione błędy;
- d) dostateczny: popełniając czasem błędy opisuje ustnie i pisemnie ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i czynności dnia codziennego oraz przedstawia swoje upodobania i uczucia posługując się środkami językowymi poznanymi na lekcjach; potrafi z pomocą nauczyciela poprawić popełnione błędy;

- e) dopuszczający: popełniając błędy opisuje ustnie ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i czynności dnia codziennego oraz przedstawia swoje upodobania i uczucia posługując się środkami językowymi poznanymi na lekcjach; nie potrafi nawet z pomocą nauczyciela poprawić popełnionych błędów;
- f) niedostateczny: nie potrafi opisać ustnie ani pisemnie ludzi, zwierząt, przedmiotów, miejsc i czynności dnia codziennego ani przedstawić swoich upodobań i uczuć posługując się nawet najprostszymi środkami językowymi poznanymi na lekcjach;

4. REAGOWANIE NA WYPOWIEDZI:

- a) **celujący**: uczeń bezbłędnie reaguje w różnych sytuacjach; zarówno ustnie jak i na piśmie; na poziomie przekraczającym czasem poziom klasy piątej;
- b) **bardzo dobry**: uczeń bezbłędnie reaguje, ustnie i na piśmie, w prostych sytuacjach dnia codziennego, używając poznanych na lekcjach środków językowych (np. przedstawia siebie i członków swojej rodziny; podaje proste informacje o sobie i innych osobach; podaje swoje upodobania; mówi, co posiada i co potrafi robić; prosi o informacje; wyraża swoje emocje; wyraża prośby i podziękowania; etc.);
- c) **dobry**: uczeń poprawnie reaguje, ustnie i na piśmie, w prostych sytuacjach dnia codziennego, używając poznanych na lekcjach środków językowych (np. przedstawia siebie i członków swojej rodziny; podaje proste informacje o sobie i innych osobach; podaje swoje upodobania; mówi, co posiada i co potrafi robić; prosi o informacje; wyraża swoje emocje; wyraża prośby i podziękowania; etc.); popełnia nieliczne błędy, które potrafi samodzielnie poprawić;
- d) **dostateczny**: uczeń zazwyczaj poprawnie reaguje, ustnie i na piśmie, w prostych sytuacjach dnia codziennego, używając poznanych na lekcjach środków językowych (np. przedstawia siebie i członków swojej rodziny; podaje proste informacje o sobie i innych osobach; podaje swoje upodobania; mówi, co posiada i co potrafi robić; prosi o informacje; wyraża swoje emocje; wyraża prośby i podziękowania; etc.); popełnione błędy potrafi poprawić z pomocą nauczyciela;
- e) **dopuszczający**: uczeń zazwyczaj poprawnie reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego, używając poznanych na lekcjach środków językowych (np. przedstawia siebie i członków swojej rodziny; podaje proste informacje o sobie i innych osobach; podaje swoje upodobania; mówi, co posiada i co potrafi robić; prosi o informacje; wyraża swoje emocje; wyraża prośby i podziękowania; etc.); nie potrafi

poprawić popełnionych błędów samodzielnie; w wypowiedziach pisemnych popełnia często błędy;

- f) **niedostateczny:** uczeń nie potrafi poprawnie reagować w prostych sytuacjach dnia codziennego w mowie ani w piśmie.

5. PRZETWARZANIE WYPOWIEDZI

- a) **celujący:** bezbłędnie przekazuje ustnie oraz zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego o znacznym poziomie trudności;
- b) **bardzo dobry:** bezbłędnie przekazuje ustnie oraz zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;
- c) **dobry:** poprawnie przekazuje ustnie oraz zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego, popełniając nieliczne błędy, które potrafi samodzielnie poprawić;
- d) **dostateczny:** zazwyczaj poprawnie przekazuje ustnie oraz zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego; popełnia przy tym błędy, które nie zawsze potrafi poprawić;
- e) **dopuszczający:** przekazując ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego popełnia czasami błędy, których zazwyczaj nie potrafi samodzielnie poprawić; zazwyczaj popełnia liczne błędy zapisując uzyskane informacje.
- f) **niedostateczny:** nie potrafi przekazać większości informacji uzyskanych z tekstu słuchanego lub czytanego.

6. INNE UMIEJĘTNOŚCI JĘZYKOWE

- a) **celujący i bardzo dobry:**
- dokonuje samooceny i wyciąga z niej wnioski oraz wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem, które wpływają na poprawę efektywności uczenia się;
  - chętnie współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych;
  - skutecznie korzysta ze źródeł informacji w języku angielskim również za pomocą technologii informacyjno – komunikacyjnych;

- skutecznie stosuje różnorodne strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty, etc);
- posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami);

b) dobry i dostateczny:

- stara się dokonywać samooceny i wyciągać z niej wnioski do dalszej pracy oraz wykorzystywać techniki samodzielnej pracy nad językiem choć nie zawsze skutecznie.
- chętnie współdziała w grupie;
- stara się korzystać ze źródeł informacji w języku angielskim również za pomocą technologii informacyjno – komunikacyjnych;
- stara się stosować strategie komunikacyjne, choć nie zawsze skutecznie;
- posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami);

c) dopuszczający:

- stara się dokonywać samooceny;
- chętnie współdziała w grupie;
- stara się, z pomocą nauczyciela lub w grupie, korzystać ze źródeł informacji w języku angielskim również za pomocą technologii informacyjno – komunikacyjnych;
- stara się stosować strategie komunikacyjne, choć często nieskutecznie;

d) niedostateczny:

- nie podejmuje prób samooceny ani samodzielnej pracy nad językiem;
- nie podejmuje współpracy w grupie;
- nie potrafi korzystać z żadnych, nawet najprostszych, źródeł informacji w języku angielskim;
- nie stosuje strategii komunikacyjnych;
- nie posiada świadomości językowej.

7. ZAANGAŻOWANIE UCZNIĄ

a) celujący i bardzo dobry:

- zawsze odrabia zadania domowe i podejmuje dodatkowe dobrowolne zadania i projekty językowe;
- starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń;
- jest aktywny na zajęciach;
- w miarę możliwości pomaga kolegom w nauce;

b) dobry i dostateczny:

- zawsze odrabia zadania domowe;
- stara się starannie prowadzić zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń;
- stara się aktywnie uczestniczyć w zajęciach;

c) dopuszczający:

- stara się odrabiać zadania domowe;
- stara się starannie prowadzić zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń;

d) niedostateczny:

- notorycznie nie odrabia zadań domowych,
- nie prowadzi systematycznie zeszytu przedmiotowego,
- odmawia udziału w ćwiczeniach i zadaniach w czasie lekcji.

III. ZAKRES MATERIAŁU DLA KLASY PIĄTEJ

STRUKTURY GRAMATYCZNE	SŁOWNICTWO / TEMATYKA	KOMUNIKOWANIE SIĘ / FUNKCJE JĘZYKOWE
<ul style="list-style-type: none"> • Zaimki osobowe • Przymiotniki dzierżawcze • Czasownik to be – w czasie teraźniejszym – formy twierdzące, przeczące, tworzenie pytań ogólnych i szczegółowych, formy pełne i skrócone • Czasownik have got- w czasie Simple Present – formy twierdzące, przeczące, tworzenie pytań ogólnych i 	<ul style="list-style-type: none"> • Alfabet • Liczebniki do 100 • Przedmioty w otoczeniu ucznia (np. w klasie , w domu etc.) • Kolory • Pozdrowienia • Słowa międzynarodowe • Kraje i narodowości • Dom, pokoje, meble, sprzęty • Przyimki miejsca • Rodzina • Części ciała 	<ul style="list-style-type: none"> • Literowanie • Poznawanie nowych ludzi, • Witanie się, przedstawianie, • Pytanie o imię, wiek i inne podstawowe dane osobowe • Zadawanie pytań w typowych sytuacjach • Mówienie o rodzinie i relacjach w rodzinie • Opisywanie ludzi i

<p>szczególowych, formy pełne i skrócone</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czasownik can - formy twierdzące, przeczące, tworzenie pytań ogólnych i szczegółowych, formy pełne i skrócone • Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne (określniki some/any, pytania typu How much ... / How many....?) • Zaimki wskazujące this / that oraz these / those • Regularna i nieregularna liczba mnoga rzeczowników • Konstrukcja there is / there are • Dopełniacz saksoński • Tryb rozkazujący • Przedimki a / an, the. • Czas Present Simple: tworzenie zdań twierdzących, przeczeń i pytań ogólnych i szczegółowych oraz udzielanie tzw. krótkich odpowiedzi . Zna określenia czasu typowe dla tego czasu gramatycznego. • Czas Present Continuous: 	<ul style="list-style-type: none"> • Przymiotniki opisujące wygląd ludzi, zwierząt przedmiotów i miejsc • Popularne czynności • Żywność • Zwierzęta domowe, hodowlane i dzikie • Proste polecenia • Kultura (święta i obrzędy) • Codzienne zajęcia. • Zajęcia wykonywane w wolnym czasie, np. hobby. • Miejsca w mieście. • Czasowniki ruchu. • Pogoda i pory roku. • Sport: wydarzenia sportowe, sprzęt sportowy, sportowcy. • Obowiązki i zajęcia domowe. • Szkoła: miejsca w szkole, przedmioty szkolne, reguły zachowania w szkole. • Sklepy i towary. • Środki transportu. • Ubrania. • Media. • Liczebniki porządkowe. • Podawanie daty. 	<p>zwierząt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zamawianie jedzenia w restauracji • Uprzejme prośby • Udzielanie instrukcji • Podawanie czasu i pytanie o godzinę. • Pytanie o drogę i wskazywanie kierunku. • Opisywanie pogody. • Pytanie o znaczenie obcych słów. • Składanie życzeń urodzinowych. • Wyrażanie opinii, udzielenie porad i sugestii. • Wyrażanie zakazów i nakazów. • Kupowanie ubrań, pytanie o rozmiar i kolor. • Relacjonowanie przeszłych wydarzeń. • Turystyka, spędzanie czasu na obozie.
---	--	---

<p>tworzenie zdań twierdzących, przeczeń i pytań ogólnych i szczegółowych oraz udzielanie tzw. krótkich odpowiedzi . Zna określenia czasu typowe dla tego czasu gramatycznego(w tym okoliczniki częstotliwości)</p> <ul style="list-style-type: none"> • -Zaimki pytające: who, what, where, when, why, how. • Stopniowanie przymiotników. • Czasowniki modalne <i>must/mustn't</i> oraz <i>should/shouldn't</i>- zdania twierdzące, pytania, przeczenia. • Czas Past Simple: tworzenie zdań twierdzących, przeczeń i pytań ogólnych i szczegółowych oraz udzielanie tzw. krótkich odpowiedzi . Zna określenia czasu typowe dla tego czasu gramatycznego. Formy czasu przeszłego wybranych czasowników 	<ul style="list-style-type: none"> • Opis krajobrazu. 	
---	--	--

nieregularnych.		
• Konstrukcja <i>be going to</i> .		

Muzyka

STOPIEŃ CELUJĄCY

Uczeń doskonale opanował treści programu klasy piątej oraz:

- śpiewa piosenkę solo z zastosowaniem zmian tempa, artykulacji i dynamiki ,
- wie, jakie znaczenie dla śpiewu ma prawidłowe oddychanie,
- wykonuje prawidłowo ćwiczenia emisyjne,
- gra melodie z pamięci
- śpiewa głos kanonu solo i w wielogłosie z inną osobą,
- swobodnie gra na dzwonek lub wybranym instrumencie w szkole
- jest wzorem do naśladowania dla innych,
- aktywnie uczestniczy w kołach zainteresowań,
- aktywnie uczestniczy w uroczystościach szkolnych,
- jest laureatem konkursów wokalnych, tanecznych lub instrumentalnych

STOPIEŃ BARDZO DOBRY

- Uczeń rozszerza poprzednie kryteria następująco: -śpiewa piosenkę solo
- tworzy prosty akompaniament,
- zapisuje na pięciolinii proste melodie,
- samodzielnie odczytuje nazwy dźwięków z pięciolinii,
- rozpoznaje wykonawców muzyki wokalne,
- śpiewa i gra kolędy z wykorzystaniem nut i tekstu
- podaje kryteria podziału instrumentów strunowych
- rozpoznaje brzmienia omawianych instrumentów,
- śpiewa solo, z pamięci poznane piosenki
- wyjaśnia budowę utworów i formę
- wypowiada się o roli konstytucji i śpiewa piosenkę patriotyczną z pamięci
- rozpoznaje ze słuchu poznane utwory wymienionych kompozytorów

STOPIEŃ DOBRY

Uczeń zna dobrze poprzednie wymagania , oraz:

- jest przygotowany do zajęć,
- wykazuje kulturę osobistą na zajęciach i w kontaktach z kultura,
- wie, jakie znaczenie dla śpiewu ma prawidłowe oddychanie,
- wykonuje prawidłowo ćwiczenia emisyjne, odtwarza układ ruchowy,
- porusza się w rytm muzyki wie, do czego służy pięciolinia,
- zna określenia tempa i dynamiki
- podaje nazwy solmizacyjne i literowe dźwięków
- stosuje na dzwonek chromatycznych
- wskazuje sztabki dzwonek niezbędne do zagrania realizowanych melodii
- wymienia nazwy tańców naszych sąsiadów

- wyodrębnia grupy instrumentów smyczkowych
- wymienia nazwy omawianych instrumentów
- najważniejsze fakty z życia F. Chopina
- określa charakter i nastrój muzyki Chopina

STOPIEŃ DOSTATECZNY

Uczeń wie:

- jaka jest rola muzyki w najbliższym otoczeniu
- prowadzi zeszyt przedmiotowy,
- śpiewa piosenki w grupie,
- wie, jakie znaczenie dla śpiewu ma prawidłowe oddychanie,
- wykonuje ćwiczenia emisyjne,
- nazywa polskie tradycje bożonarodzeniowe (wybrane)
- rozpoznaje różne rodzaje muzyki,
- wie, kim był Józef Wybicki,
- wymienia polskie symbole narodowe,
- poprawnie śpiewa z pamięci polski hymn państwowy,
- umie się odpowiednio zachować

w trakcie wykonywania polskiego hymnu i hymnów innych państw ,

- nie utrudnia prowadzenia zajęć,

STOPIEŃ DOPUSZCZAJĄCY

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń , który

- uczęszcza na zajęcia
- sporadycznie pracuje, prowadzi zeszyt przedmiotowy,
- jest w stanie przy pomocy nauczyciela wykonać proste ćwiczenia,
- potrafi zagrać na instrumencie melodycznym gamę i najprostsze utwory przewidziane w programie,
- umie zaśpiewać z akompaniamentem najprostsze piosenki przewidziane w programie,
- odrabia prace domowe,
- nie przeszkadza w prowadzeniu zajęć i przy odbiorze muzyki podczas koncertów i słuchania muzyki,

Plastyka

Podczas ustalania oceny z plastyki szczególną uwagę należy zwrócić na wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć. Oprócz wiedzy i umiejętności równie ważna jest pozytywna postawa wobec przedmiotu. Składają się na nią: aktywne uczestnictwo w zajęciach, przynoszenie na lekcje odpowiednich materiałów i przyborów, przestrzeganie zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami, efektywne gospodarowanie czasem przeznaczonym na ćwiczenia plastyczne, a także zachowywanie porządku w swoim miejscu pracy – zarówno podczas zajęć, jak i po ich zakończeniu. Nie bez znaczenia są też dobre wyniki osiągnięte w konkursach plastycznych, udział w szkolnych i pozaszkolnych uroczystościach (przygotowywanie oprawy plastycznej imprez), uczestnictwo w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych, wykonywanie ponadobowiązkowych prac plastycznych, przygotowywanie gazetek szkolnych lub informacji wzbogacających proces lekcyjny na podstawie różnych źródeł.

Podczas dokonywania oceny działań i prac plastycznych przyjęte zostały następujące kryteria: zgodność pracy z tematem lekcji, poprawność wykorzystanych układów kompozycyjnych, trafność doboru środków artystycznego wyrazu, umiejętność posługiwania się daną techniką plastyczną, pomysłowość w doborze materiałów i narzędzi, stosowanie niekonwencjonalnych, twórczych rozwiązań, oryginalność realizacji danego tematu oraz estetyka pracy (ostatnie kryterium nie dotyczy uczniów cierpiących na różne dysfunkcje).

Wymagania edukacyjne

Ocena dopuszczająca:

Z pomocą nauczyciela uczeń:

- tłumaczy zasady zachowania się w muzeum,
- podaje nazwiska najwybitniejszych malarzy polskich i zagranicznych,
- opisuje tradycje i symbole związane ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą,
- nazywa elementy dzieła plastycznego (kreska, kropka, plama walorowa, barwa, światłocien, technika, faktura, kształt, kompozycja),
- wskazuje podstawowe środki wyrazu plastycznego znajdujące się w najbliższym otoczeniu i je opisuje,
- wyjaśnia znaczenie niektórych z omówionych na lekcji terminów plastycznych,
- wymienia nazwy niektórych z poznanych dziedzin sztuki (np. rysunek, malarstwo, grafika, rzeźba, architektura, sztuka użytkowa),
- rozróżnia dzieła należące do poszczególnych dziedzin twórczości artystycznej (rysunek, malarstwo, grafika, rzeźba, architektura),
- tłumaczy, czym zajmują się rysownik, malarz, grafik, rzeźbiarz i architekt,
- wskazuje różnice między rysunkiem a malarstwem,
- uzyskuje barwy pochodne, wykorzystując barwy podstawowe,
- wskazuje podstawowe narzędzia pracy plastyka i wykorzystuje je w minimalnym stopniu w swoich działaniach,
- podejmuje próby zastosowania elementów teorii w ćwiczeniach praktycznych,
- wykonuje zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności,
- utrzymuje w porządku swój warsztat pracy,
- stara się przestrzegać zasad BHP podczas działań na lekcji

Ocena dostateczna:

Uczeń:

- określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu,
- wyjaśnia znaczenie wybranych tradycji i symboli związanych ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą,
- tłumaczy znaczenie omówionych na lekcji terminów plastycznych,
- wymienia poznane podczas lekcji dziedziny sztuki,
- omawia poznane techniki malarskie, nazywając wykorzystywane w nich narzędzia i podłoża,
- wyjaśnia najważniejsze podziały barw,
- wskazuje elementy i układy tworzące daną kompozycję,
- przygotowuje ilustrację z zastosowaniem danego rodzaju kompozycji,

- rozpoznaje rodzaj kompozycji wykorzystanej w wybranych dziełach przedstawionych na reprodukcjach,
- rozpoznaje narzędzia pomocne w pracy rysownika, malarza, rzeźbiarza,
- omawia funkcje typowych narzędzi stosowanych w poszczególnych technikach plastycznych,
- przedstawia obiekty na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego,
- stosuje w działaniach artystycznych różne narzędzia i podłoża,
- dostrzega wpływ faktury użytego podłoża na efekt końcowy działań plastycznych,
- uczestniczy w dyskusjach o prezentowanych obiektach po zachęcie ze strony nauczyciela,
- stosuje się do zasad organizacji pracy,
- przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,
- aktywnie pracuje w grupie,
- utrzymuje w porządku swój warsztat pracy,
- stara się przestrzegać zasad BHP podczas działań na lekcji

Ocena dobra:

Uczeń:

- określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu,
- podaje nazwiska najwybitniejszych malarzy polskich i zagranicznych,
- omawia wybrane tradycje i symbole związane ze świętami Bożego Narodzenia oraz z Wielkanocą,
- wymienia placówki kultury znajdujące się w rodzinnej miejscowości lub najbliższej okolicy oraz wyjaśnia, czym się one zajmują,
- omawia rolę muzeów w procesie edukacji społeczeństwa,
- charakteryzuje poszczególne dziedziny sztuki,
- opisuje wybrane środki wyrazu plastycznego i przyporządkowuje je do określonej grupy elementów tworzących dzieło,
- wymienia cechy poszczególnych rodzajów kompozycji,
- określa sposób przedstawiania przestrzeni oraz rodzaje faktury zastosowane w dziele zaprezentowanym na oglądanej reprodukcji,
- rozpoznaje, jakimi narzędziami posłużył się twórca dzieła poznawanego w postaci reprodukcji,
- wyjaśnia, jak stosować sztalugi,
- tłumaczy znaczenie poznanych terminów plastycznych, uzupełniając swoje definicje przykładami dzieł sztuki,
- omawia wpływ barw ciepłych i zimnych na samopoczucie człowieka,
- rozróżnia rodzaje malarstwa ze względu na przedstawianą tematykę (portret, pejzaż, martwa natura, malarstwo historyczne, rodzajowe itd.),
- stosuje elementy wiedzy teoretycznej w ćwiczeniach praktycznych,
- używa waloru w działaniach plastycznych odpowiednio do tematu i charakteru pracy,
- dobiera narzędzia i podłoża w zależności od charakteru i tematu wykonywanej pracy plastycznej,
- posługuje się właściwie przyborami i narzędziami plastycznymi,
- tłumaczy, do jakiego rodzaju farb należą tempera i plakatówka,

- porównuje środki wyrazu plastycznego zastosowane w dwóch wybranych dziełach malarskich zaprezentowanych na reprodukcjach,
- wykorzystuje dany rodzaj kompozycji oraz wybraną technikę plastyczną podczas tworzenia ilustracji,
- omawia wybrany obraz pod kątem zastosowanego rodzaju kompozycji,
- wykonuje prace plastyczne poprawne pod względem technicznym i estetycznym,
- określa rolę środków wyrazu, które zastosował w pracy

Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

- dyskutuje na temat roli sztuki w życiu człowieka,
- wymienia nazwiska najwybitniejszych artystów polskich i zagranicznych (malarzy),
- omawia rolę muzeów w procesie edukacji społeczeństwa,
- określa funkcje wybranych dzieł oraz wskazuje cechy wyróżniające je spośród innych tekstów kultury z danej epoki,
- posługuje się w swoich wypowiedziach podstawowymi terminami z poszczególnych dziedzin sztuki,
- bierze aktywny udział w dyskusji dotyczącej podobieństw i różnic między poszczególnymi dziedzinami sztuki,
- porównuje wybrane dzieła plastyczne pod kątem użytych w nich środków wyrazu plastycznego,
- opowiada o wybranej zabytkowej budowli i charakteryzuje jej funkcje,
- korzysta z przekazów medialnych oraz wykorzystuje zawarte w nich informacje w swojej działalności twórczej,
- przestrzega praw autorskich,
- potrafi właściwie wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną we własnej twórczości,
- operuje sprawnie wybraną techniką plastyczną,
- wykonuje oryginalne i pomysłowe prace zgodne z podanym tematem,
- wybiera technikę odpowiednią dla najlepszego wyrażenia tematu i analizuje ją pod kątem uzyskanych efektów plastycznych,
- tworzy prace, ujawniając bogatą wyobraźnię i zręcznie wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne środki plastyczne oraz fakturę podłoża,
- posługuje się biegle poszczególnymi środkami wyrazu plastycznego,
- analizuje własną pracę pod kątem zastosowanych środków wyrazu plastycznego,
- bierze udział w konkursach plastycznych przeprowadzanych na terenie szkoły lub poza nią,
- jest aktywny podczas lekcji, z zaangażowaniem dyskutuje o prezentowanych obiektach,
- organizuje swoje miejsce pracy, przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,
- efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą,
- utrzymuje w porządku swój warsztat pracy zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu,
- przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

Ocena celująca:

Uczeń:

- wykazuje szczególne zainteresowanie sztukami plastycznymi,
- uzasadnia swoje upodobania estetyczne,
- gromadzi dodatkowe wiadomości związane z plastyką,
- kolekcjonuje reprodukcje dzieł plastycznych i książki o sztuce,
- wykazuje znajomość literatury przedmiotu,
- uczęszcza do galerii, muzeów itp.,
- bierze czynny udział w zajęciach plastycznych,
- analizuje prezentowane obiekty pod kątem ich treści, formy i emocjonalnego oddziaływania,
- wykonuje prace dodatkowe będące uzupełnieniem treści poznanych na lekcji (opracowuje referaty traktujące o zagadnieniach poruszanych w literaturze przedmiotu, wykonuje pomoce dydaktyczne itp.),
- wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną w pozalekcyjnych działaniach plastycznych (np. należy do szkolnego koła zainteresowań),
- aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły (gazetki szkolne, dekoracje okolicznościowe) i regionu,
- zdobywa nagrody na konkursach plastycznych,
- przygotowuje się systematycznie do zajęć,
- utrzymuje wzorowy porządek na swoim stanowisku pracy, zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu,
- przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

Historia

Temat lekcji	KLASA V - Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje					
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak</i> – opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym – potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt – wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> – przedstawia, skąd wywodzą się praludzie – opisuje życie ludzi pierwotnych – charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna – przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie ewolucji – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach
2. Miasta-państwa Mezopotamii	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks</i> – wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii – wyjaśnia zasadę <i>oko za oko, ząb za ząb</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i> – samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii – wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii

3. W Egipcie faraonów	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>piramida, faraon</i> – wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil – opisuje wygląd piramid – porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i> – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – opisuje zakres władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej – przedstawia strukturę społeczną Egiptu – podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny – opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje etapy pochówku faraonów – charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel
4. W starożytnym Izraelu	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Tora, Żydzi, Dekalog</i> – wyjaśnia, o czym opowiada Biblia – wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, plemię, Palestyna, prorok, Świątynia Jerozolimska</i> – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy historii Izraelitów – charakteryzuje judaizm – porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: <i>synagoga, rabin</i> – podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Wielki Mur Chiński</i> – wskazuje na mapie: Indie, Chiny – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Daleki Wschód, Ariowie, kasta, hinduizm, Wielki Mur Chiński, Jedwabny Szlak</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu – wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej – wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej – wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, HuangHe, Jangcy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje buddyzm – opowiada o filozofii Konfucjusza
6. Od hieroglifów do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne</i> – wyjaśnia, do czego służy pismo – charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego – wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny – opowiada o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)

Rozdział 2. Starożytna Grecja					
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>demokracja, zgromadzenie ludowe</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles – opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego
2. Sparta i wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>danina, sojusz</i> – przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i> – przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego – wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich – wskazuje na mapie: Spartę, Persję – wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty – posługuje się wyrażeniami: <i>spartańskie warunki, mówić lakonicznie</i> – wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę – zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich – tłumaczy znaczenie zwrotu: <i>wrócić z tarczą lub na tarczy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje stroje Aten i Sparty – opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidas
3. Bogowie i mity	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>mity, heros</i> – przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański</i> – przedstawia wierzenia starożytnych Greków – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – wyjaśnia, kim był Homer 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – omawia różne mity greckie – przedstawia treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> – wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: <i>koń trojański</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): <i>objęcia Morfeusza, stajnia Augiasza, syzyfowa praca, męki Tantala, nić Ariadny</i> – opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi
4. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion</i> – opisuje rolę sportu w codziennym życiu – przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i> – wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji – opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje charakter i cele antycznego teatru – przedstawia dokonania nauki greckiej – objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli – wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles – zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich – porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym – przybliży postać i dokonania Archimedes – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę
5. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>imperium</i> – uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja</i> – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej – charakteryzuje sposób 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia siedem cudów świata – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez

	– określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia	– opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)	– zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e. – posługuje się terminami: <i>falanga macedońska, kultura hellenistyczna</i>	walki wojsk Aleksandra Macedońskiego	Aleksandra Wielkiego
Rozdział III. Starożytny Rzym					
1. Ustrój starożytnego Rzymu	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dyktator, cesarz</i> – wskazuje na mapie: Rzym – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> – przedstawia legendarne początki Rzymu – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński – omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.	– omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej	– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu <i>republika</i> przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski
2. Imperium Rzymskie	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>provincia, legiony, plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów</i> – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty	– poprawnie posługuje się terminami: <i>provincia, legiony, romanizacja, plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> – wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego – wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego	– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e. – zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego	– wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy	– przedstawia postać Hannibala i wojny puniczne – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliży postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera
3. Życie w Wiecznym Mieście	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy</i> – przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków	– poprawnie posługuje się terminami: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego	– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i>	– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
4. Dokonania starożytnych Rzymian	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i> – wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>	– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – omawia dokonania Wergiliusza	– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa	– opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź

			Horacego		
5. Początki chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i> – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan – omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – zaznacza na osi czasu datę: 33 r. n.e., 313 r. n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)
Rozdział IV. Początki średniowiecza					
1. Bizancjum w czasach świetności	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>ikona, freski, mozaika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i> – wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego – tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem – wyjaśnia znaczenie wyrażenia <i>bizantyjski przepych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r. – zna postać Justyniana I Wielkiego – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
2. Arabowie i początki islamu	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>oaza, islam, Allah, Koran, meczet</i> – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabski</i> – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę: 622 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak zmieniło się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie – ocenia potrzebę tolerancji religijnej – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem

3. Nowe państwa w Europie	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo, możnowładca</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, układ w Verdun, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i> – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzują rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”
4. Konflikt papieża z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prawosławie, ekskomunika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukoronowanie cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w. – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego
5. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – opisuje wygląd rycerzy zakonnych 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Ziemia Święta, synod, krucjaty, krzyżowcy, zakony rycerskie</i> – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat – omawia skutki pierwszej krucjaty 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – przedstawia postać: Urbana II – zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza					
1. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hold lenny, przywilej</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hold lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> – przedstawia, jak wyglądał hold lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie
2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, herb, kopia, ostrogi</i> – opisuje uzbrojenie rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie rycerskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu

3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, plug, radło, brona</i> – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, soltys, ława wiejska, trójpolówka, plug, radło, brona</i> – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczkański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie
4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, uniwersytet</i> – przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia określenie <i>benedyktyńska praca</i> – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia
5. Sztuka średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>katedra, witraże, miniatura</i> – przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i> – wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego 	<ul style="list-style-type: none"> – znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów					
1. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wielka wędrownica ludów, plemię</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrownica ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i> – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim – wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych – wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia pozostałości bytowania ludów przed słowiańskich na ziemiach polskich – przedstawia współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim

2. Mieszko I i początki Polski	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>książe, dynastia</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>książe, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i> – wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy – zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r. – wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia dokument <i>Dagome iudex</i> i jego wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich
3. Polska Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i> – opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów – wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite – omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III – zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie – opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim – opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jak przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>insygnia królewska</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>insygnia królewska</i> – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – zaznacza na osi czasu datę: 1076 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego – charakteryzuje rząd Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego – ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego
5. Rządy Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior i juniorzy, zasada senioratu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>palatyn (wojewoda), testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rząd Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie – przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem – opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa – przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę Bolesława wobec brata – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postać Galla Anonima – wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza – ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>gród, podgródzie, danina, usługi</i> – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, podgródzie, prawo książęce, danina, usługi, osada służebna</i> – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności ludności względem władcy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych

1. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego – zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sposób walki Mongołów – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i> – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka – zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę – zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa – tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzyńka 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego
4. Unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>unia personalna</i> – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń – opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena – zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wymienia postanowienia unii w Krewie – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj

	1410 r., 1413 r.				
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wojska zaciężne, żold</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żold</i> – wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV w. – omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo
6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>szlachta, sejm walny, izba poselska, senat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> – przedstawia sejm walny oraz jego skład – zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmiku walnego: izby poselskiej oraz senatu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niesło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę

Geografia

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopelniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
1. Mapa Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, legenda mapy</i> • wymienia elementy mapy • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość bezwzględna, wysokość względna</i> • odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej • podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych • wymienia różne rodzaje map • odczytuje informacje z 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie • stosuje legendę mapy do odczytania informacji • odczytuje skalę mapy • rozróżnia rodzaje skali • oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy • odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej • wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe <ul style="list-style-type: none"> • rysuje podziałkę liniową • wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę • oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej • wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa • wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim • wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych • przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową • oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej • oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej <ul style="list-style-type: none"> • oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej • rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się planem miasta w terenie • podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści • analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski • czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego • projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta

planu miasta		<p>mapą krajobrazową</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej • omawia zastosowanie map cyfrowych • podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta 	
--------------	--	--	---	--

2. Krajobrazy Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> • wymienia składniki krajobrazu • wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy • wymienia pasy rzeźby terenu Polski • wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie • wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego • wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim • wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego • wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie • odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym • określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski • przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji • omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego • wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego • przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej • wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej • opisuje cechy krajobrazu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce • opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu • opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz • przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim • opisuje zajęcia mieszkańców regionu nadmorskiego • przedstawia wpływ łądολου na krajobraz pojezierzy • omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania • porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach • wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne • wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim • charakteryzuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy • prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły • przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego • przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy • analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej
---	---	--	---	--

<p>Mazurskim</p> <ul style="list-style-type: none"> •wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką •wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką •wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej • podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy •określa położenie Warszawy na mapie Polski •wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy •wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską •wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej •wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską •wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej •określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej •podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej •podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej •określa na podstawie mapy 	<p>wielkomiejskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej • przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej • omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji • wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej • wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr • wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego • omawia cechy pogody w górach • wymienia atrakcje turystyczne Tatr 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy • omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej • charakteryzuje życie i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Śląskiej • omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych • charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej • charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej • opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach • opisuje zajęcia i zwyczaje mieszkańców Podhala 	<p>najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy • omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki • opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej • opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej • charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd • przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich • opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie • przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka • analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej • przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd • wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr
---	--	---	---	---

<p>położenie Tatr</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie 				
<p>3. Łądy i oceany</p>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny odkryć geograficznych wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębią w oceanach przedstawia znaczenie odkryć geograficznych
<p>4. Krajobrazy świata</p>				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogoda</i> wymienia składniki pogody wyjaśnia znaczenie terminu <i>klimat</i> wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi wymienia na podstawie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów porównuje temperaturę powietrza 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> oblicza średnią roczną temperaturę powietrza oblicza różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku oblicza roczną sumę opadów prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem

<p>ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sawanna, step</i> wskazuje na mapie strefy sawann i stepów wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów wyjaśnia znaczenie terminu <i>pustynia</i> wskazuje na mapie obszary występowania pustyni gorących i pustyni lodowych rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyni gorących i pustyni lodowych wskazuje na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>preria, pampa</i> omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyni gorących i pustyni lodowych <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach opisuje świat roślin i 	<p>i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria wydzielania stref krajobrazowych przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów omawia klimat stref pustyni gorących i pustyni lodowych omawia rzeźbę terenu pustyni gorących omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach 	<p>mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyni gorących i pustyni lodowych prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności 	<p>klimatu, roślinności i świata zwierząt</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyni gorących i pustyni lodowych opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach
---	--	---	---	---

<p>położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym • rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej • wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tajga</i>, <i>tundra</i>, <i>wieloletnia zmarzlina</i> • wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry • rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry • wskazuje na mapie Himalaje • wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt 	<p>zwierząt w Himalajach</p>			
--	------------------------------	--	--	--

Biologia

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który po zrealizowaniu materiału:

- wskazuje biologię jako naukę o organizmach żywych
- wymienia czynności życiowe organizmów
- podaje przykłady dziedzin biologii
- wskazuje obserwacje i doświadczenia jako źródła wiedzy biologicznej
- wymienia źródła wiedzy biologicznej
- przy pomocy nauczyciela przeprowadza doświadczenie metodą naukową
- przy pomocy nauczyciela podaje nazwy części mikroskopu optycznego
- obserwuje pod mikroskopem preparaty przygotowane przez nauczyciela
- wymienia trzy najważniejsze pierwiastki budujące organizm
- wymienia wodę i sole mineralne jako elementy wchodzące w skład organizmu
- wskazuje białka, cukry, tłuszcze i kwasy nukleinowe jako składniki organizmu
- wskazuje komórkę jako podstawową jednostkę życia
- podaje przykłady organizmów jedno- i wielokomórkowych
- obserwuje preparat nabłonka przygotowany przez nauczyciela
- na podstawie obserwacji preparatów, ilustracji i schematów wnioskuje o komórkowej budowie organizmów
- wymienia elementy budowy komórki roślinnej, zwierzęcej, bakteryjnej i grzybowej
- obserwuje pod mikroskopem preparat moczarki kanadyjskiej przygotowany przez nauczyciela
- pod opieką nauczyciela rysuje obraz obiektu spod mikroskopu
- wyjaśnia, czym jest odżywianie
- wyjaśnia, czym jest samożywność, cudzożywność
- podaje przykłady organizmów samożywnych, cudzożywnych
- wymienia rodzaje cudzożywności
- określa, czym jest oddychanie
- wskazuje drożdże jako organizmy przeprowadzające fermentację
- wymienia jednostki klasyfikacji biologicznej
- wymienia nazwy królestw organizmów
- wyjaśnia krótko, dlaczego wirusy nie są organizmami
- wymienia miejsca występowania wirusów i bakterii
- wymienia formy morfologiczne bakterii
- wymienia formy protistów
- wskazuje miejsca występowania protistów
- omawia grupy organizmów należących do protistów
- przy pomocy nauczyciela wyszukuje protisty w preparacie obserwowanym przez mikroskop
- wymienia środowiska życia grzybów i porostów
- podaje przykłady grzybów i porostów
- opisuje budowę grzybów na okazy naturalnym lub ilustracji
- wymienia sposoby rozmnażania się grzybów
- rozpoznaje porosty wśród innych organizmów
- wyjaśnia, czym jest tkanka
- wymienia podstawowe rodzaje tkanek roślinnych
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje na ilustracji tkanki roślinne
- wymienia podstawowe funkcje korzenia

- rozpoznaje systemy korzeniowe
- wymienia nazwy elementów budowy zewnętrznej pędu
- wymienia funkcje liści
- rozpoznaje elementy budowy liścia
- rozpoznaje liście pojedyncze i złożone
- wymienia miejsca występowania mchów
- podaje nazwy organów występujących u mchów
- wymienia miejsca występowania paprotników
- podaje nazwy organów paproci
- wskazuje miejsca występowania roślin nagonasiennych
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny nagonasienne wśród innych roślin
- wymienia miejsca występowania roślin okrytonasiennych
- na ilustracji lub żywym okazie rozpoznaje organy roślinne i wymienia ich funkcje
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny okrytonasienne wśród innych roślin
- wymienia rodzaje owoców
- przedstawia sposoby rozprzestrzeniania się owoców
- wymienia elementy łodyg służące do rozmnażania wegetatywnego
- wymienia znaczenie okrytonasiennych w przyrodzie
- z pomocą nauczyciela korzysta z klucza do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

- określa przedmiot badań biologii jako nauki
- opisuje wskazane cechy organizmów żywych
- wyjaśnia, czym zajmuje się wskazana dziedzina biologii
- porównuje obserwację z doświadczeniem jako źródła wiedzy biologicznej
- korzysta ze źródeł wiedzy wskazanych przez nauczyciela
- z niewielką pomocą nauczyciela przeprowadza doświadczenie metodą naukową
- podaje nazwy wskazanych przez nauczyciela części mikroskopu optycznego
- wykonuje z pomocą nauczyciela proste preparaty mikroskopowe
- oblicza powiększenie mikroskopu optycznego
- wymienia sześć najważniejszych pierwiastków budujących
- wymienia produkty spożywcze, w których występują białka, cukry i tłuszcze
- wyjaśnia, dlaczego komórkę nazywamy podstawową jednostką organizmu
- wymienia organelle komórki zwierzęcej
- z pomocą nauczyciela wykonuje preparat nabłonka
- podaje przykłady komórki bezjądrowej i jądrowej
- wymienia funkcje elementów komórki roślinnej, zwierzęcej, bakteryjnej i grzybowej
- wykonuje z pomocą nauczyciela preparat moczarki kanadyjskiej
- obserwuje pod mikroskopem organelle wskazane przez nauczyciela
- wskazuje fotosyntezę jako sposób odżywiania się
- wskazuje substancje biorące udział w fotosyntezie i wymienia produkty fotosyntezy
- przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie wykazujące wpływ CO₂ na intensywność przebiegu fotosyntezy
- opisuje krótko różne sposoby odżywiania się zwierząt
- wyjaśnia, w jaki sposób wskazany organizm cudzożywny pobiera pokarm
- wyróżnia oddychanie tlenowe i fermentację

- wskazuje organizmy uzyskujące energię z oddychania tlenowego i fermentacji
- wyjaśnia, że produktem fermentacji drożdży jest dwutlenek węgla
- wskazuje mitochondrium jako miejsce, w którym zachodzi utlenianie
- wyjaśnia, czym się zajmuje systematyka
- podaje definicję gatunku
- wymienia nazwy królestw i podaje przykłady organizmów należących do danego królestwa
- omawia różnorodność form morfologicznych bakterii
- opisuje cechy budowy wirusów i bakterii
- wymienia cechy, którymi wirusy różnią się od organizmów
- wymienia przykłady wirusów i bakterii
- wykazuje różnorodność protistów
- wymienia czynności życiowe wskazanych grup protistów
- z niewielką pomocą nauczyciela wyszukuje protisty w preparacie obserwowanym przez mikroskop
- wymienia cechy pozwalające zakwalifikować organizm do grzybów
- omawia wskazaną czynność życiową grzybów
- podaje przykłady znaczenia grzybów w przyrodzie i dla człowieka
- określa najważniejsze funkcje wskazanych tkanek roślinnych
- opisuje rozmieszczenie wskazanych tkanek w organizmie roślinnym
- rozpoznaje na ilustracji rodzaje tkanek roślinnych
- rozpoznaje na ilustracji modyfikacje korzeni
- omawia budowę zewnętrzną korzenia i jego podział na poszczególne strefy
- wyjaśnia różnicę między pędem a łodygą
- wskazuje części łodygi roślin zielnych
- na materiale zielnikowym lub ilustracji wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje mchy wśród innych roślin
- przy pomocy nauczyciela przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność wchłaniania wody przez mchy
- rozpoznaje paprotniki wśród innych roślin
- wyjaśnia rolę poszczególnych organów paprotników
- rozpoznaje, korzystając z atlasów roślin, trzy gatunki rodzimych paprotników
- wyjaśnia funkcje kwiatów i nasion
- omawia budowę rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny
- wykazuje różnorodność form roślin okrytonasiennych
- podaje nazwy elementów budowy kwiatu
- rozróżnia kwiat od kwiatostanu
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów omawia budowę owoców
- wymienia rodzaje owoców
- wymienia etapy kiełkowania nasion
- rozpoznaje fragmenty pędów służące do rozmnażania wegetatywnego
- wymienia przykłady znaczenia okrytonasiennych dla człowieka
- z niewielką pomocą nauczyciela korzysta z klucza do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na ocenę dostateczną, a ponadto:

- wykazuje cechy wspólne organizmów
- charakteryzuje wskazane czynności życiowe organizmów
- opisuje czynności życiowe organizmów

- na podstawie opisu przeprowadza doświadczenie metodą naukową
- rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą
- opisuje źródła wiedzy biologicznej
- wymienia cechy dobrego badacza
- opisuje samodzielnie budowę mikroskopu optycznego
- wykonuje samodzielnie preparaty mikroskopowe
- z niewielką pomocą nauczyciela nastawia ostrość mikroskopu i wyszukuje obserwowane elementy
- wymienia wszystkie najważniejsze pierwiastki budujące organizm oraz magnez i wapń
  - wyjaśnia, że woda i sole mineralne są związkami chemicznymi występującymi w organizmie
- wymienia białka, cukry, tłuszcze i kwasy nukleinowe jako składniki organizmu i omawia rolę dwóch z nich
- opisuje kształty komórek zwierzęcych
- opisuje budowę komórki zwierzęcej na podstawie ilustracji
- z niewielką pomocą nauczyciela wykonuje preparat nabłonka
- wyjaśnia, co to są komórki jądrowe i bezządrowe oraz podaje ich przykłady
- samodzielnie wykonuje preparat moczarki kanadyjskiej
- odróżnia pod mikroskopem elementy budowy komórki
- wyjaśnia rolę poszczególnych elementów komórki
- z niewielką pomocą nauczyciela rysuje obraz obiektu spod mikroskopu
- wymienia czynniki niezbędne do przeprowadzenia fotosyntezy
- wskazuje substraty i produkty fotosyntezy
- omawia sposoby wykorzystania przez roślinę produktów fotosyntezy
- z niewielką pomocą nauczyciela przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy
- omawia wybrane sposoby cudzożywności
- podaje przykłady organizmów należących do różnych grup organizmów cudzożywnych
- wyjaśnia znaczenie oddychania komórkowego
- wskazuje różnice w miejscu przebiegu utleniania i fermentacji w komórce
- wymienia narządy wymiany gazowej zwierząt lądowych i wodnych
- omawia doświadczenie wykazujące wydzielanie dwutlenku węgla przez drożdże
- wykazuje hierarchiczną strukturę jednostek klasyfikacji biologicznej
- charakteryzuje wskazane królestwo
- na podstawie ilustracji przyporządkowuje organizm do królestwa
- wykazuje, dlaczego wirusy nie są organizmami
- rozpoznaje formy morfologiczne bakterii widoczne w preparacie mikroskopowym
- omawia wybrane czynności życiowe bakterii
- charakteryzuje wskazane grupy protistów
- wykazuje chorobotwórcze znaczenie protistów
- opisuje czynności życiowe protistów – oddychanie, odżywianie, rozmnażanie się
- zakłada hodowlę protistów
- z niewielką pomocą nauczyciela wyszukuje protisty w preparacie obserwowanym przez mikroskop
- wykazuje znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka
- analizuje różnorodność budowy grzybów
- wyjaśnia sposoby oddychania i odżywiania się grzybów
- wykazuje, że porosty są zbudowane z grzybni i glonu
- wskazuje cechy adaptacyjne tkanek roślinnych do pełnienia określonych funkcji
- na podstawie opisu rozpoznaje wskazane tkanki roślinne

- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje pod mikroskopem rodzaje tkanek roślinnych
- wykazuje związek modyfikacji korzenia z adaptacją do środowiska zajmowanego przez roślinę
- opisuje przyrost korzenia na długość
- omawia funkcje poszczególnych elementów pędu
- na okazy roślinnym lub ilustracji wskazuje i omawia części, z których składa się łodyga
- na materiale zielnikowym lub ilustracji rozpoznaje różne modyfikacje liści
- rozróżnia typy ulistnienia łodygi
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje elementy budowy mchów i wyjaśnia ich funkcje
- analizuje cykl rozwojowy mchów
- omawia znaczenie mchów w przyrodzie i dla człowieka
- przy niewielkiej pomocy nauczyciela przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność wchłaniania wody przez mchy
- wyjaśnia znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka
- rozpoznaje, korzystając z atlasów roślin, pięć gatunków rodzimych paprotników
- analizuje cykl rozwojowy paprotników
- analizuje cykl rozwojowy sosny
- wymienia przystosowania roślin nagonasiennych do warunków życia
- omawia funkcje poszczególnych elementów kwiatu
- rozpoznaje formy roślin okrytonasiennych
- wymienia sposoby zapylania kwiatów
- wykazuje zmiany zachodzące w kwiecie po zapyleniu
- określa rolę owocni w klasyfikacji owoców
- wyjaśnia funkcje poszczególnych elementów nasiona
- rozpoznaje na pędzie fragmenty, które mogą posłużyć do rozmnażania wegetatywnego
- ocenia znaczenie okrytonasiennych w przyrodzie
- rozpoznaje na ilustracji pięć gatunków roślin okrytonasiennych występujących w Polsce
- korzysta z prostego klucza do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na ocenę dobrą a ponadto

- charakteryzuje wszystkie czynności życiowe organizmów
- wymienia hierarchicznie poziomy budowy organizmu roślinnego i zwierzęcego
- charakteryzuje wybrane dziedziny biologii
- wykazuje zalety metody naukowej
- samodzielnie przeprowadza doświadczenie metodą naukową
- posługuje się właściwymi źródłami wiedzy biologicznej do rozwiązywania wskazanych problemów
- charakteryzuje cechy dobrego badacza
- charakteryzuje funkcje wskazywanych części mikroskopu optycznego w kolejności tworzenia się obrazu obiektu
- wykonuje preparaty mikroskopowe, nastawia ostrość mikroskopu, rysuje obraz widziany pod mikroskopem optycznym
- wyjaśnia rolę wody i soli mineralnych w organizmie
- wymienia białka, cukry, tłuszcze i DNA jako składniki organizmu i omawia ich role
- rozpoznaje na ilustracji elementy budowy komórki zwierzęcej i omawia ich funkcje
- wykonuje preparat nabłonka
- rozpoznaje organelle komórki zwierzęcej i rysuje jej obraz mikroskopowy

- omawia budowę i funkcje elementów budowy komórki
- analizuje na podstawie ilustracji różnice między poszczególnymi typami komórek, wskazuje cechy umożliwiające rozróżnienie komórek
- samodzielnie wykonuje preparat mocznicy kanadyjskiej, rozpoznaje elementy budowy komórki roślinnej i rysuje jej obraz mikroskopowy
- wyjaśnia, na czym polega fotosynteza
- omawia zależność przebiegu fotosyntezy od obecności wody, CO₂ i światła
- zapisuje schematycznie i omawia przebieg fotosyntezy
- przeprowadza na podstawie opisu doświadczenie wykazujące wpływ dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy
- charakteryzuje rodzaje cudzożywności występujące u różnych grup organizmów
- wykazuje przystosowania do pobierania pokarmów występujące u różnych grup organizmów cudzożywnych
- zapisuje schematycznie przebieg oddychania
- określa warunki przebiegu oddychania i fermentacji
- charakteryzuje wymianę gazową u roślin i zwierząt
- przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie wykazujące wydzielanie dwutlenku węgla przez drożdże
- porównuje wcześniejsze i współczesne zasady klasyfikacji organizmów
- wyjaśnia zasady nadawania nazw gatunkom
- przedstawia cechy organizmów, na podstawie których można je zakwalifikować do danego królestwa
- omawia wpływ bakterii na organizm człowieka
- wskazuje drogi wnikania wirusów i bakterii do organizmu
- prezentuje wszystkie czynności życiowe bakterii
- ocenia znaczenie wirusów i bakterii w przyrodzie oraz dla człowieka
- porównuje czynności życiowe poszczególnych grup protistów
- wymienia choroby wywoływane przez protisty
- zakłada hodowlę protistów, rozpoznaje protisty pod mikroskopem, rysuje i z pomocą nauczyciela opisuje budowę protistów
- określa znaczenie poszczególnych komponentów w budowie plechy porostu
- rozpoznaje różne formy morfologiczne porostów i podaje ich nazwy
- opisuje czynności życiowe grzybów – odżywanie, oddychanie i rozmnażanie się
- rozpoznaje pod mikroskopem rodzaje tkanek roślinnych
- przyporządkowuje tkanki do organów i wskazuje na hierarchiczną budowę organizmu roślinnego
- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśnienia sposobu pobierania wody przez roślinę
- na podstawie ilustracji lub materiału roślinnego klasyfikuje przekształcone korzenie
- na okazie roślinnym żywym, zielnikowym lub ilustracjach wykazuje modyfikacje łodygi ze względu na środowisko zajmowane przez roślinę
- analizuje modyfikacje liści ze względu na środowisko zajmowane przez roślinę
- wyjaśnia, dlaczego mchy uważane są za najprostsze rośliny lądowe
- przeprowadza według opisu doświadczenie wykazujące zdolność wchłaniania wody przez mchy
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów wykazuje różnorodność organizmów zaliczanych do paprotników
- rozpoznaje, korzystając z atlasów roślin, osiem gatunków rodzimych paprotników
- wykazuje przystosowania nagonasiennych do środowiska
- omawia znaczenie roślin nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka
- omawia cykl rozwojowy roślin okrytonasiennych

- wyjaśnia, dlaczego kwiatostany ułatwiają zapylenie
- wykazuje adaptacje w budowie owoców do sposobów ich rozprzestrzeniania się
- omawia budowę nasion na ilustracji lub okazie naturalnym
- zakłada hodowlę roślin za pomocą rozmnażania wegetatywnego
- ocenia znaczenie okrytonasiennych dla człowieka
- rozpoznaje na ilustracji dziesięć gatunków roślin okrytonasiennych występujących w Polsce
- sprawnie korzysta z prostego klucza do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- wykazuje jedność budowy organizmów
- porównuje poziomy organizacji organizmów u roślin i zwierząt
- wymienia inne niż podane w podręczniku dziedziny biologii
- planuje i przeprowadza doświadczenie metodą naukową
- krytycznie analizuje informacje pochodzące z różnych źródeł biologicznych
- analizuje swoją postawę w odniesieniu do cech dobrego badacza
- sprawnie posługuje się mikroskopem optycznym, samodzielnie wykonuje preparaty, rysuje dokładny obraz obiektu oglądanego pod mikroskopem
- wskazuje zalety mikroskopu elektronowego
- wykazuje, że związki chemiczne są zbudowane z kilku pierwiastków
- omawia funkcje białek, cukrów, tłuszczów i kwasów nukleinowych w organizmie, wskazując produkty spożywcze, w których one występują
- tworzy z dowolnego materiału model komórki, zachowując cechy organelli
- sprawnie posługuje się mikroskopem
- samodzielnie wykonuje preparat nabłonka i dokładnie odrysowuje obraz spod mikroskopu, z zaznaczeniem widocznych elementów komórki
- analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek, wykazując ich związek z pełnionymi funkcjami
- sprawnie posługuje się mikroskopem, wykonuje samodzielnie preparat nabłonka i dokładnie odrysowuje obraz spod mikroskopu
- analizuje przystosowanie roślin do prowadzenia fotosyntezy
- planuje i samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy
- na podstawie zdobytej wcześniej wiedzy wskazuje w różnych warzywach i owocach materiały zapasowe jako produkty fotosyntezy
- wyjaśnia znaczenie organizmów odżywiających się martwą substancją organiczną
- wyjaśnia, na czym polega cudzożywność roślin pasożytniczych i półpasożytniczych
- porównuje zapis przebiegu oddychania tlenowego z zapisem przebiegu fermentacji
- analizuje związek budowy narządów wymiany gazowej ze środowiskiem życia organizmów
- samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykazujące wydzielanie dwutlenku węgla przez drożdże
- uzasadnia konieczność klasyfikacji organizmów
- porównuje jednostki klasyfikacji zwierząt z jednostkami klasyfikacji roślin
- z pomocą nauczyciela korzysta z różnych kluczy do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy
- przeprowadza doświadczenie z samodzielnym otrzymywaniem jogurtu
- omawia choroby wirusowe i bakteryjne, wskazuje drogi ich przenoszenia oraz zasady zapobiegania tym chorobom

- wskazuje zagrożenia epidemiologiczne chorobami wywoływanymi przez protisty
- wskazuje drogi zakażenia chorobami wywoływanymi przez protisty oraz zasady zapobiegania tym chorobom
- zakłada hodowlę protistów, wyszukuje protisty w obrazie mikroskopowym, rysuje i opisuje budowę protistów
- analizuje znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka
- proponuje sposób badania czystości powietrza na podstawie informacji o wrażliwości porostów na zanieczyszczenia
- wyjaśnia, dlaczego porosty określa się mianem organizmów pionierskich
- analizuje związek między budową a funkcją poszczególnych tkanek roślinnych, wykazuje przystosowania tkanek do pełnionych funkcji
- projektuje doświadczenie świadczące o przewodzeniu wody z korzenia w górę rośliny
- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśniania budowy i funkcji łądygi
- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśniania budowy i funkcji liści
- samodzielnie planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność wchłaniania wody przez mchy
- na podstawie informacji o budowie mchów wykazuje ich rolę w przyrodzie
- porównuje budowę poszczególnych organów u paprotników
- wykonuje portfolio dotyczące różnorodności paprotników
- rozpoznaje rodzime gatunki roślin nagonasiennych
- określa, z jakiego gatunku drzewa lub krzewu pochodzi wskazana szyszka
- wykazuje związek budowy kwiatu ze sposobem zapylania
- wyjaśnia wpływ różnych czynników na kiełkowanie nasion
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ wody na kiełkowanie nasion
- zakłada hodowlę roślin za pomocą rozmnażania wegetatywnego
- rozpoznaje na ilustracji dwanaście gatunków okrytonasiennych występujących w Polsce
- wykazuje na dowolnych przykładach różnorodność roślin okrytonasiennych i ich znaczenie dla przyrody oraz człowieka

Matematyka

Wymagania na ocenę dopuszczającą (2)

obejmują wiadomości i umiejętności umożliwiające uczniowi dalszą naukę, bez których uczeń nie jest w stanie zrozumieć kolejnych zagadnień omawianych podczas lekcji i wykonywać prostych zadań nawiązujących do sytuacji z życia codziennego.

Dział programowy	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM WRAZ Z OKREŚLENIEM WYMAGAŃ			
	KATEGORIA A UCZEŃ ZNA:	KATEGORIA B UCZEŃ ROZUMIE:	KATEGORIA C UCZEŃ UMIE:	KATEGORIA D UCZEŃ UMIE:
I. Liczby i działania	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie cyfry, • nazwy działań i ich elementów, • algorytmy dodawania i odejmowania 	<ul style="list-style-type: none"> • dziesiętkowy system pozycyjny, • różnicę między cyfrą a liczbą, • pojęcie osi liczbowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisywać liczby za pomocą cyfr, • odczytywać liczby zapisane cyframi, • zapisywać liczby słowami, • porównywać liczby, • porządkować liczby w kolejności od najmniejszej do największej lub odwrotnie, 	

	<p>pisemnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • algorytmy mnożenia i dzielenia pisemnego, • kolejność wykonywania działań, gdy nie występują nawiasy, • kolejność wykonywania działań, gdy występują nawiasy, 	<ul style="list-style-type: none"> • zależność wartości liczby od położenia jej cyfr, • potrzebę stosowania dodawania i odejmowania pisemnego, • potrzebę stosowania mnożenia i dzielenia pisemnego, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiać liczby naturalne na osi liczbowej, • odczytywać współrzędne punktów na osi liczbowej, • pamięciowo dodawać i odejmować liczby: <ul style="list-style-type: none"> - w zakresie 100, • pamięciowo mnożyć liczby: <ul style="list-style-type: none"> - dwucyfrowe przez jednocyfrowe w zakresie 100, • pamięciowo dzielić liczby dwucyfrowe przez jednocyfrowe lub dwucyfrowe: <ul style="list-style-type: none"> - w zakresie 100, • dodawać i odejmować pisemnie liczby bez przekraczania progu dziesiątkowego i z przekraczaniem jednego progu dziesiątkowego, • sprawdzać odejmowanie za pomocą dodawania, • powiększać lub pomniejszać liczby, • mnożyć i dzielić pisemnie liczby wielocyfrowe przez jednocyfrowe, • powiększać lub pomniejszać liczby n razy, • obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych dwudziałaniowych bez użycia nawiasów, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem działań pamięciowych i pisemnych. 	
II. Własności liczb naturalnych	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie wielokrotności liczby naturalnej, • pojęcie dzielnika liczby naturalnej, • pojęcie liczby pierwszej i liczby złożonej. 		<ul style="list-style-type: none"> • wskazywać lub podawać wielokrotności liczb naturalnych, • wskazywać wielokrotności liczb naturalnych na osi liczbowej, • podawać dzielniki liczb naturalnych, • wskazywać wspólne dzielniki danych liczb naturalnych, • rozpoznawać liczby podzielne przez -2, 5, 10, 100, • rozkładać na czynniki liczby pierwsze dwucyfrowe. 	
III. Ułamki zwykłe	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie ułamka jako części całości, • budowę ułamka zwykłego (K) • pojęcie liczby mieszanej, • pojęcie ułamka jako ilorazu dwóch liczb naturalnych, • zasadę skracania i rozszerzania ułamków zwykłych, • algorytm porównywania ułamków o równych mianownikach, • algorytm dodawania i odejmowania ułamków zwykłych o jednakowych mianownikach, • zasadę dodawania i odejmowania ułamków zwykłych o różnych mianownikach, 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie ułamka jako wynik podziału całości na równe części, • pojęcie ułamka jako ilorazu dwóch liczb naturalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • opisywać części figur lub zbiorów skończonych za pomocą ułamka, • zaznaczać określoną ułamkiem część figury lub zbioru skończonego, • przedstawiać ułamki zwykłe na osi liczbowej, • odczytywać zaznaczone ułamki na osi liczbowej, • zamieniać całości na ułamki niewłaściwe, • przedstawiać ułamek zwykły w postaci ilorazu liczb naturalnych i odwrotnie, • stosować odpowiedności: dzielna – licznik, dzielnik – mianownik, znak dzielenia – kreska ułamkowa, • skracać (rozszerzać) ułamki, gdy dana jest liczba, przez którą należy podzielić (pomnożyć) licznik i mianownik, • porównywać ułamki o równych mianownikach, • dodawać i odejmować: <ul style="list-style-type: none"> – ułamki o tych samych mianownikach, – liczby mieszane o tych samych mianownikach, • powiększać ułamki o ułamki o tych samych mianownikach, • powiększać liczby mieszane o liczby mieszane o tych samych mianownikach. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • algorytm mnożenia ułamków przez liczby naturalne, • algorytm mnożenia ułamków, • pojęcie odwrotności liczby • algorytm dzielenia ułamków zwykłych przez liczby naturalne, • algorytm dzielenia ułamków zwykłych. 			
IV. Figury na płaszczyźnie	<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe figury geometryczne, • pojęcie kąta, • rodzaje kątów: <ul style="list-style-type: none"> – prosty, ostry, rozwarty, pełny, półpełny, • jednostki miary kątów: <ul style="list-style-type: none"> – stopnie, • pojęcia kątów: <ul style="list-style-type: none"> – przyległych, – wierzchołkowych, • związki miarowe poszczególnych rodzajów kątów, • pojęcie wielokąta, • pojęcie wierzchołka, kąta, boku wielokąta, • pojęcie przekątnej wielokąta, • pojęcie obwodu wielokąta, • rodzaje trójkątów, • sumę miar kątów wewnętrznych trójkąta, • pojęcia: prostokąt, kwadrat, • własności boków prostokąta i kwadratu, • pojęcia: równoległobok, romb, • własności boków równoległoboku i rombu, • pojęcie trapezu, • nazwy czworokątów. 		<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać proste i odcinki prostopadłe (równoległe), • kreślić proste i odcinki prostopadłe, • kreślić prostą prostopadłą przechodzącą przez punkt nieleżący na prostej, • rozróżniać poszczególne rodzaje kątów, • rysować poszczególne rodzaje kątów, • mierzyć kąty, • rysować kąty o danej mierze stopniowej, • wskazywać poszczególne rodzaje kątów, • rysować poszczególne rodzaje kątów, • określać miary kątów przyległych, wierzchołkowych i kątów utworzonych przez trzy proste na podstawie rysunku lub treści zadania, • wyróżniać wielokąty spośród innych figur, • rysować wielokąty o danej liczbie boków, • wskazywać boki, kąty i wierzchołki wielokątów, • wskazywać punkty płaszczyzny należące i nienależące do wielokąta, • rysować przekątne wielokąta, • obliczać obwody wielokątów: <ul style="list-style-type: none"> – w rzeczywistości, • wskazywać i rysować poszczególne rodzaje trójkątów, • określać rodzaje trójkątów na podstawie rysunków, • obliczać obwód trójkąta <ul style="list-style-type: none"> – o danych długościach boków, • wyróżniać spośród czworokątów prostokąty i kwadraty, • rysować prostokąt, kwadrat o danych wymiarach lub przystający do danego, • rysować przekątne prostokątów i kwadratów, • wskazywać równoległe i prostopadłe boki prostokąta i kwadratu, • obliczać obwody prostokątów i kwadratów, • rysować prostokąty, kwadraty na kratkach, korzystając z punktów kratowych, • wyróżniać spośród czworokątów równoległoboki i romby, • wskazywać równoległe boki równoległoboków i rombów, • rysować przekątne równoległoboków i rombów, • obliczać obwody równoległoboków i rombów, • wyróżniać spośród czworokątów: <ul style="list-style-type: none"> – trapezy, 	

			<ul style="list-style-type: none"> • wskazywać równoległe boki trapezu, • kreślić przekątne trapezu, • obliczać obwody trapezów. 	
V. Ułamki dziesiętne	<ul style="list-style-type: none"> • dwie postaci ułamka dziesiętnego, • nazwy rzędów po przecinku, • algorytm porównywania ułamków dziesiętnych, • zależności pomiędzy jednostkami masy i długości, • algorytm dodawania i odejmowania pisemnego ułamków dziesiętnych • algorytm mnożenia ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . • algorytm dzielenia ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . • algorytm mnożenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne • algorytm mnożenia ułamków dziesiętnych • algorytm dzielenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne • zasadę zamiany ułamków dziesiętnych na ułamki zwykłe, • pojęcie procentu. 	<ul style="list-style-type: none"> • dzielenie jako działanie odwrotne do mnożenia, • potrzebę stosowania procentów w życiu codziennym. 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisywać i odczytywać ułamki dziesiętne, • zamieniać ułamki dziesiętne na zwykłe, • porównywać dwa ułamki o takiej samej liczbie cyfr po przecinku, • pamięciowo i pisemnie dodawać i odejmować ułamki dziesiętne: <ul style="list-style-type: none"> - o takiej samej liczbie cyfr po przecinku, • • mnożyć ułamki dziesiętne przez 10, 100, 1000, . . . sprawdzać poprawność odejmowania, • mnożyć i dzielić ułamki dziesiętne przez 10, 100, 1000, . . . , • pamięciowo i pisemnie mnożyć ułamki dziesiętne p • pamięciowo i pisemnie mnożyć: <ul style="list-style-type: none"> - dwa ułamki dziesiętne o dwóch lub jednej cyfrze różnej od zera rzez liczby naturalne, • pamięciowo i pisemnie dzielić ułamki dziesiętne przez liczby naturalne: <ul style="list-style-type: none"> - j • zamieniać ułamki dziesiętne ułamki zwykłe, • zamieniać ułamki $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ na ułamki dziesiętne i odwrotnie jednocyfrowe, • wskazać przykłady zastosowań procentów w życiu codziennym, • zaznaczać 25%, 50% figur , • zapisywać 25%, 50% w postaci ułamków. 	
VI. Pola figur	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki miary pola, • wzór na obliczanie pola prostokąta i kwadratu, • jednostki miary pola, • wzory na obliczanie pól poznanych wielokątów. 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie miary pola jako liczby kwadratów jednostkowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • mierzyć pola figur: <ul style="list-style-type: none"> - kwadratami jednostkowymi, • obliczać pola prostokątów i kwadratów, • obliczać pola poznanych wielokątów. 	
VII. Liczby całkowite	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie liczby ujemnej i liczby dodatniej, • pojęcie liczb przeciwnych, • zasadę dodawania liczb o jednakowych znakach. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozszerzenie osi liczbowej na liczby ujemne. 	<ul style="list-style-type: none"> • podawać przykłady liczb ujemnych, • zaznaczać liczby całkowite ujemne na osi liczbowej, • porównywać liczby całkowite: <ul style="list-style-type: none"> - dodatnie, - dodatnie z ujemnymi, • podawać przykłady występowania liczb ujemnych w życiu codziennym, • podawać liczby przeciwne do danych, • obliczać sumy liczb o jednakowych 	

			<p>znakach,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dodawać liczby całkowite, korzystając z osi liczbowej, • odejmować liczby całkowite, korzystając z osi liczbowej, • odejmować liczby całkowite dodatnie, gdy odjemnik jest większy od odjemnej. 	
VIII. Graniastosłupy	<ul style="list-style-type: none"> • cechy prostopadłościanu i sześcianu, • elementy budowy prostopadłościanu, • pojęcie graniastosłupa prostego, • elementy budowy graniastosłupa prostego, • jednostki pola powierzchni, • pojęcie objętości figury, • jednostki objętości, • wzór na obliczanie objętości prostopadłościanu i sześcianu. 		<ul style="list-style-type: none"> • wyróżniać prostopadłościany spośród figur przestrzennych, • wyróżniać sześciany spośród figur przestrzennych, • wskazywać elementy budowy prostopadłościanów, • wskazywać w modelach prostopadłościanów ściany i krawędzie prostopadłe i równoległe, • wskazywać w modelach prostopadłościanów krawędzie o jednakowej długości, • wyróżniać graniastosłupy proste spośród figur przestrzennych, • wskazywać elementy budowy graniastosłupa, • wskazywać w graniastosłupach ściany i krawędzie prostopadłe i równoległe: <ul style="list-style-type: none"> – na modelach, • określać liczby ścian, wierzchołków, krawędzi graniastosłupów: <ul style="list-style-type: none"> – na modelach, • wskazywać w graniastosłupach krawędzie o jednakowej długości: <ul style="list-style-type: none"> – na modelach, • rysować siatki prostopadłościanów i sześcianów na podstawie modelu lub rysunku, • obliczać pole powierzchni sześcianu, • obliczać pola powierzchni prostopadłościanu: <ul style="list-style-type: none"> - na podstawie jego siatki, • obliczać objętości brył, znając liczbę mieszczących się w nich sześcianów jednostkowych, • porównać objętości brył, • obliczać objętości sześcianów, • obliczać objętości prostopadłościanów. 	

Wymagania na ocenę dostateczną (3)

obejmują wiadomości stosunkowo łatwe do opanowania, przydatne w życiu codziennym, bez których nie jest możliwe kontynuowanie dalszej nauki.

Uczeń (oprócz spełnienia wymagań na ocenę dopuszczającą):

Dział programowy	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM WRAZ Z OKREŚLENIEM WYMAGAŃ			
	KATEGORIA A UCZEŃ ZNA:	KATEGORIA B UCZEŃ ROZUMIE:	KATEGORIA C UCZEŃ UMIE:	KATEGORIA D UCZEŃ UMIE:
I. Liczby i działania	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie kwadratu i sześcianu liczby, 	<ul style="list-style-type: none"> • porównywanie ilorazowe, • porównywanie różnicowe, • korzyści płynące 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiać na osi liczby naturalne spełniające określone warunki, • ustalać jednostki na osiach liczbowych na podstawie współrzędnych danych punktów, 	<ul style="list-style-type: none"> • podać liczbę największą i najmniejszą w zbiorze skończonym.

		<p>z szybkiego liczenia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzyści płynące z zastąpienia rachunków pisemnych rachunkami pamięciowymi, • korzyści płynące z szacowania, 	<ul style="list-style-type: none"> • pamięciowo dodawać i odejmować liczby: <ul style="list-style-type: none"> - powyżej 100, • pamięciowo mnożyć liczby: <ul style="list-style-type: none"> - powyżej 100, - trzycyfrowe przez jednocyfrowe w zakresie 1000, • pamięciowo dzielić liczby dwucyfrowe przez jednocyfrowe lub dwucyfrowe: <ul style="list-style-type: none"> - powyżej 100, • dopełniać składniki do określonej sumy, • obliczać odjemną (odjemnik), gdy dane są różnica i odjemnik (odjemna), • obliczać dzielną (dzielnik), gdy dane są iloraz i dzielnik (dzielna), • obliczać kwadraty i sześciany liczb, • zamieniać jednostki, • rozwiązywać zadania tekstowe: <ul style="list-style-type: none"> - jednodziałaniowe, • zastąpić iloczyn prostszym iloczynem, • mnożyć szybko przez 5, • zastępować iloczyn sumą dwóch iloczynów, • zastępować iloczyn różnicą dwóch iloczynów, • szacować wyniki działań, • dodawać i odejmować pisemnie liczby z przekroczeniem kolejnych progów dziesiętkowych, • odtwarzać brakujące cyfry w działaniach pisemnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania pisemnego, • mnożyć pisemnie liczby wielocyfrowe, • dzielić pisemnie liczby wielocyfrowe przez wielocyfrowe, • mnożyć pisemnie liczby wielocyfrowe przez liczby zakończone zerami, • dzielić liczby zakończone zerami progów dziesiętkowych, • obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych dwudziałaniowych z uwzględnieniem kolejności działań i nawiasów, • wstawiać nawiasy tak, by otrzymywać różne wyniki, • rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące porównań różnicowych i ilorazowych. 	
II. Własności liczb naturalnych	<ul style="list-style-type: none"> • cechy podzielności przez 2, 3, 4, 5, 9, 10, 100, • sposób rozkładu liczb na czynniki pierwsze (P) • algorytm znajdowania NWD i NWW dwóch liczb na podstawie ich rozkładu na czynniki pierwsze, 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie NWW liczb naturalnych, • pojęcie NWD liczb naturalnych, • korzyści płynące ze znajomości cech podzielności, • że liczby 0 i 1 nie zaliczają się ani do liczb pierwszych, ani do złożonych, • sposób rozkładu liczb na czynniki pierwsze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazywać wspólne wielokrotności liczb naturalnych, • rozpoznawać liczby podzielne przez: -3, 9, 4 • określać, czy dane liczby są pierwsze, czy złożone, • wskazywać liczby pierwsze i liczby złożone, • podawać NWD liczby pierwszej i liczby złożonej, • znajdować NWD i NWW dwóch liczb naturalnych, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z liczbami pierwszymi i złożonymi, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z cechami podzielności, • rozkładać liczby na czynniki pierwsze, • zapisać liczbę, gdy znany jest jej rozkład na czynniki pierwsze. 	

<p>III. Ułamki zwykłe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie ułamka właściwego i ułamka niewłaściwego, • algorytm zamiany liczby mieszanej na ułamek niewłaściwy, • pojęcie ułamka nieskracalnego, • algorytm porównywania ułamków o równych licznikach, • algorytm porównywania ułamków o różnych mianownikach, • algorytm mnożenia liczb mieszanych przez liczby naturalne, • algorytm mnożenia liczb mieszanych, • algorytm dzielenia liczb mieszanych przez liczby naturalne, • algorytm dzielenia liczb mieszanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównywanie różnicowe, • porównywanie ilorazowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawiać liczby mieszane na osi liczbowej, • odróżniać ułamki właściwe od ułamków niewłaściwych, • zamieniać liczby mieszane na ułamki niewłaściwe, • wyłączać całości z ułamka niewłaściwego, • określać, przez jaką liczbę należy podzielić lub pomnożyć licznik i mianownik jednego ułamka, aby otrzymać drugi, • uzupełniać brakujący licznik lub mianownik w równościach ułamków, • zapisywać ułamki w postaci nieskracalnej, • sprowadzać ułamki do wspólnego mianownika • porównywać ułamki o równych licznikach, • porównywać ułamki o różnych mianownikach, • porównywać liczby mieszane, • dopełniać ułamki do całości i odejmować od całości, • uzupełniać brakujące liczby w dodawaniu i odejmowaniu ułamków o jednakowych mianownikach, tak aby otrzymać ustalony wynik, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania i odejmowania ułamków, • dodawać i odejmować: <ul style="list-style-type: none"> – ułamki zwykłe o różnych mianownikach, – liczby mieszane o różnych mianownikach, • powiększać ułamki o ułamki o różnych mianownikach, • powiększać liczby mieszane o liczby mieszane o różnych mianownikach, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania i odejmowania ułamków, • mnożyć liczby mieszane przez liczby naturalne, • powiększać ułamki n razy, • skracać ułamki przy mnożeniu ułamków przez liczby naturalne, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków i liczb mieszanych przez liczby naturalne, • mnożyć ułamki przez liczby mieszane lub liczby mieszane przez liczby mieszane, • skracać przy mnożeniu ułamków, • obliczać potęgi ułamków lub liczb mieszanych, • podawać odwrotności liczb mieszanych, • dzielić liczby mieszane przez liczby naturalne, • pomniejszać ułamki zwykłe n razy, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dzielenia ułamków i liczb mieszanych przez liczby naturalne, • dzielić ułamki zwykłe przez liczby mieszane i odwrotnie lub liczby mieszane przez liczby mieszane. 	
<p>IV. Figury na płaszczyźnie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zapis symboliczny podstawowych figur geometrycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikację trójkątów. 	<ul style="list-style-type: none"> • kreślić proste i odcinki równoległe, • kreślić prostą równoległą przechodzącą przez punkt nieleżący na prostej, 	

	<ul style="list-style-type: none"> • zapis symboliczny prostych prostopadłych i równoległych, • pojęcie odległości punktu od prostej, • pojęcie odległości między prostymi, • elementy budowy kąta, • zapis symboliczny kąta, • nazwy boków w trójkącie równoramiennym, • nazwy boków w trójkącie prostokątnym, • zależność między bokami w trójkącie równoramiennym, • miary kątów w trójkącie równobocznym, • zależność między kątami w trójkącie równoramiennym, • własności przekątnych prostokąta i kwadratu, • własności przekątnych równoległoboku i rombu, • sumę miar kątów wewnętrznych, równoległoboku, • własności miar kątów równoległoboku, • nazwy boków w trapezie, • rodzaje trapezów, • sumę miar kątów trapezu, • własności czworokątów. 		<ul style="list-style-type: none"> • mierzyć odległość między prostymi, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z prostopadłością i równoległością prostych, • określać miarę stopniową poszczególnych rodzajów kątów, • obliczać obwody wielokątów: <ul style="list-style-type: none"> – w skali, • obliczać długości boków kwadratów przy danych obwodach, • obliczać obwód trójkąta: <ul style="list-style-type: none"> – równoramiennego o danej długości podstawy i ramienia, • obliczać długość boków trójkąta równobocznego, znając jego obwód, • konstruować trójkąty o trzech danych bokach, • obliczać brakujące miary kątów trójkąta, • sprawdzać, czy kąty trójkąta mogą mieć podane miary, • obliczać długość boku kwadratu przy danym obwodzie, • rysować równoległoboki i romby na kratkach, korzystając z punktów kratowych, • rysować równoległoboki i romby, mając dane: <ul style="list-style-type: none"> – długości boków, – dwa narysowane boki, • obliczać długości boków rombów przy danych obwodach, • obliczać brakujące miary kątów w równoległobokach, <ul style="list-style-type: none"> – trapezy równoramienne, – trapezy prostokątne, • rysować trapez, mając dane dwa boki, • obliczać brakujące miary kątów w trapezach, • nazywać czworokąty, • wskazywać na rysunku poszczególne czworokąty. 	
V. Ułamki dziesiętne	<ul style="list-style-type: none"> • algorytm porównywania ułamków dziesiętnych, • interpretację dodawania i odejmowania pisemnego ułamków dziesiętnych na osi liczbowej, • algorytm dzielenia ułamków dziesiętnych, <ul style="list-style-type: none"> – metodą rozszerzania ułamka, 	<ul style="list-style-type: none"> • pozycyjny układ dziesiętkowy z rozszerzeniem na części ułamkowe, • możliwość przedstawiania różnymi sposobami długości i masy, • porównywanie ilorazowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • zamieniać ułamki zwykłe na dziesiętne poprzez rozszerzanie lub skracanie, • zapisywać ułamki dziesiętne z pominięciem nieistotnych zer, • zaznaczać część figury określoną ułamkiem dziesiętnym, • zaznaczać ułamki dziesiętne na osi liczbowej oraz je odczytywać, • porównywać ułamki o różnej liczbie cyfr po przecinku, • porządkować ułamki dziesiętne, • wstawiać przecinki w liczbach naturalnych tak, by nierówność była prawdziwa, • wyrażać podane wielkości w różnych jednostkach, • stosować ułamki dziesiętne do zamiany wyrażeń dwumianowanych 	

			<p>na jednomianowane i odwrotnie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • pamięciowo i pisemnie dodawać i odejmować ułamki dziesiętne: - o różnej liczbie cyfr po przecinku, • powiększać lub pomniejszać ułamki dziesiętne o ułamki dziesiętne, • rozwiązywać zadania tekstowe na porównywanie różnicowe, • powiększać ułamki dziesiętne 10, 100, 1000, . . . razy, • powiększać lub pomniejszać ułamki dziesiętne 10, 100, 1000, . . . razy, • powiększać ułamki dziesiętne n razy, • obliczać ułamek przedziału czasowego, • pamięciowo i pisemnie mnożyć: - kilka ułamków dziesiętnych, • pamięciowo i pisemnie dzielić ułamki dziesiętne przez liczby naturalne: - wielocyfrowe, • pomniejszać ułamki dziesiętne n razy, • dzielić ułamki dziesiętne przez ułamki dziesiętne, • zamieniać ułamki zwykłe na ułamki dziesiętne i odwrotnie, • wykonywać działania na liczbach wymiernych dodatnich • zamieniać procenty na: <ul style="list-style-type: none"> - ułamki dziesiętne, - ułamki zwykłe nieskracalne, • zapisywać ułamki o mianowniku 100 w postaci procentów, • zaznaczać określone procentowo części figur lub zbiorów skończonych, • określać procentowo zacieniowane części figur, • odczytywać potrzebne informacje z diagramów procentowych. 	
VI. Pola figur	<ul style="list-style-type: none"> • gruntowe jednostki miary pola, • pojęcie wysokości i podstawy równoległoboku, • wzór na obliczanie pola równoległoboku, • wzór na obliczanie pola rombu z wykorzystaniem długości przekątnych, • pojęcie wysokości i podstawy trójkąta, • wzór na obliczanie pola trójkąta, • pojęcie wysokości i podstawy trapezu, • wzór na obliczanie pola trapezu. 	<ul style="list-style-type: none"> • związek pomiędzy jednostkami metrycznymi a jednostkami pola, 	<ul style="list-style-type: none"> • mierzyć pola figur: - trójkątami jednostkowymi itp., • obliczać bok prostokąta, znając jego pole i długość drugiego boku, • zamieniać jednostki miary pola, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z zamianą jednostek pól, • rysować wysokości równoległoboków, • obliczać pola równoległoboków, • rysować wysokości trójkątów, • obliczać pole trójkąta, znając długość podstawy i wysokości trójkąta, • obliczać pole rombu o danych przekątnych, • obliczać pola narysowanych trójkątów: <ul style="list-style-type: none"> - ostrokątnych, • rysować wysokości trapezów, • obliczać pole trapezu, znając: <ul style="list-style-type: none"> - długość podstawy i wysokość. 	
VII. Liczby całkowite	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie liczb całkowitych, • zasadę dodawania liczb o różnych znakach, • zasadę zastępowania 	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie zbioru liczb całkowitych. 	<ul style="list-style-type: none"> • podawać liczby całkowite większe lub mniejsze od danej, • porównywać liczby całkowite: <ul style="list-style-type: none"> - ujemne, - ujemne z zerem, • zaznaczać liczby przeciwne na osi liczbowej, 	

	odejmowania dodawaniem liczby przeciwnej, • zasadę mnożenia i dzielenia liczb całkowitych.		<ul style="list-style-type: none"> • obliczać sumy liczb o różnych znakach, • obliczać sumy liczb przeciwnych, • powiększać liczby całkowite, • zastępować odejmowanie dodawaniem, • odejmować liczby całkowite, • mnożyć i dzielić liczby całkowite o jednakowych znakach. 	
VIII. Graniastosłupy	<ul style="list-style-type: none"> • nazwy graniastosłupów prostych w zależności od podstawy, • pojęcie siatki, • sposób obliczania pola powierzchni graniastosłupa prostego, • zależności pomiędzy jednostkami objętości, • pojęcie wysokości graniastosłupa prostego, • wzór na obliczanie objętości graniastosłupa prostego. 	<ul style="list-style-type: none"> • sposób obliczania pola powierzchni graniastosłupa prostego jako pola jego siatki, • różnicę między polem powierzchni a objętością. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczać sumy długości krawędzi prostopadłościanów i krawędzi sześcianów, • wskazywać w graniastosłupach ściany i krawędzie prostopadłe i równoległe: <ul style="list-style-type: none"> – w rzutach równoległych, • określać liczby ścian, wierzchołków, krawędzi graniastosłupów: <ul style="list-style-type: none"> – w rzutach równoległych, • wskazywać w graniastosłupach krawędzie o jednakowej długości: <ul style="list-style-type: none"> – w rzutach równoległych, • obliczać sumy długości krawędzi prostopadłościanów i sześcianów, • rysować siatki graniastosłupów na podstawie modelu lub rysunku, • projektować siatki graniastosłupów, • kleić modele z zaprojektowanych siatek, • kończyć rysowanie siatek graniastosłupów, • obliczać pola powierzchni prostopadłościanu: <ul style="list-style-type: none"> – znając długości jego krawędzi, • obliczać pola powierzchni graniastosłupów prostych, • obliczać objętości graniastosłupów prostych, znając: <ul style="list-style-type: none"> – pole podstawy i wysokość bryły. 	

Wymagania na ocenę dobrą (4)

obejmują wiadomości i umiejętności o średnim

stopniu trudności, które są przydatne na kolejnych poziomach kształcenia.

Uczeń (oprócz spełnienia wymagań na ocenę dopuszczającą i dostateczną):

Dział programowy	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM WRAZ Z OKREŚLENIEM WYMAGAŃ			
	KATEGORIA A UCZEŃ ZNA:	KATEGORIA B UCZEŃ ROZUMIE:	KATEGORIA C UCZEŃ UMIE:	KATEGORIA D UCZEŃ UMIE:
I. Liczby i działania	<ul style="list-style-type: none"> • kolejność wykonywania działań, gdy występują nawiasy i potęgi, • kolejność wykonywania działań, gdy nie występują nawiasy, a są potęgi. 		<ul style="list-style-type: none"> • stosować prawo przemienności i łączności dodawania, • rozwiązywać zadania tekstowe: <ul style="list-style-type: none"> – wielodziałaniowe, • dzielić pamięciowo-pisemnie, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z szacowaniem, • obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych wielodziałaniowych z uwzględnieniem kolejności działań, nawiasów i potęg, • tworzyć wyrażenia arytmetyczne na podstawie treści zadań i obliczać ich 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisywać liczby, których cyfry spełniają podane warunki, • uzupełniać brakujące liczby w wyrażeniu arytmetycznym, tak by otrzymać ustalony wynik, • stosować poznane metody szybkiego liczenia w życiu codziennym, • uzupełniać brakujące liczby w wyrażeniach

			<p>wartości,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisywać podane słownie wyrażenia arytmetyczne i obliczać ich wartości. 	<p>arytmetycznych tak, by otrzymywać ustalone wyniki.</p>
II. Własności liczb naturalnych			<ul style="list-style-type: none"> • określać, czy dany rok jest przestępny, • zapisywać rozkład liczb na czynniki pierwsze za pomocą potęg, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczać liczbę dzielników potęgi liczby pierwszej • znajdować NWW trzech liczb naturalnych.
III. Ułamki zwykłe	<ul style="list-style-type: none"> • algorytm wyłączania całości z ułamka, • algorytm porównywania ułamków do $\frac{1}{2}$, • algorytm porównywania ułamków poprzez ustalenie, który z nich na osi liczbowej leży bliżej 1, • algorytm obliczania ułamka z liczby. 		<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe związane z ułamkami zwykłymi, • przedstawiać ułamek niewłaściwy na osi liczbowej, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z pojęciem ułamka jako ilorazu liczb naturalnych, • sprowadzać ułamki do najmniejszego wspólnego mianownika, • rozszerzaniem i skracaniem ułamków, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem porównywania ułamków, • dodawać i odejmować: <ul style="list-style-type: none"> – ułamki i liczby mieszane o różnych mianownikach, • uzupełniać brakujące liczby w dodawaniu i odejmowaniu ułamków o różnych mianownikach, tak aby otrzymać ustalony wynik, • powiększać liczby mieszane n razy, • obliczać ułamki liczb naturalnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem obliczania ułamka liczby, • stosować prawa działań w mnożeniu ułamków, • uzupełniać brakujące liczby w mnożeniu ułamków lub liczb mieszanych, tak aby otrzymać ustalony wynik, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków i liczb mieszanych, • pomniejszać liczby mieszane n razy, • uzupełniać brakujące liczby w dzieleniu ułamków (liczb mieszanych) przez liczby naturalne, tak aby otrzymać ustalony wynik. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównywać ułamki, stosując dodawanie i odejmowanie ułamków o jednakowych mianownikach, • porównywać sumy (różnice) ułamków, • uzupełniać brakujące liczby w iloczynie ułamków, tak aby otrzymać ustalony wynik, • uzupełniać brakujące liczby w dzieleniu ułamków lub liczb mieszanych, tak aby otrzymać ustalony wynik.
IV. Figury na płaszczyźnie	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje kątów: <ul style="list-style-type: none"> – wypukły, wklęsły, • jednostki miary kątów: <ul style="list-style-type: none"> – minuty, sekundy, • własności miar kątów trapezu, • własności miar kątów trapezu równoramiennego. 		<ul style="list-style-type: none"> • podać miarę kąta wklęsłego, • obliczać długość boku prostokąta o danym obwodzie i długości drugiego boku, • wskazywać figury o najmniejszym lub największym obwodzie, • obliczać długość boku trójkąta, znając obwód i długości pozostałych boków, • obliczać długość podstawy (ramienia), znając obwód i długość ramienia (podstawy) trójkąta równoramiennego, • konstruować trójkąt równoramienny o danych długościach podstawy i ramienia, • konstruować trójkąt przystający do danego, • obliczyć brakujące miary kątów w trójkątach z wykorzystaniem miar kątów przyległych, • klasyfikować trójkąty, znając miary ich kątów oraz podawać miary kątów, znając nazwy trójkątów, 	<ul style="list-style-type: none"> • określać wzajemne położenia prostych i odcinków na płaszczyźnie, • rysować czworokąty o danych kątach, • porównywać obwody wielokątów, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z miarami kątów trapezu.

			<ul style="list-style-type: none"> • obliczać długość boku prostokąta przy danym obwodzie i długości drugiego boku, • rysować prostokąty, kwadraty, mając dane: <ul style="list-style-type: none"> – proste, na których leżą przekątne i jeden wierzchołek, – proste, na których leżą przekątne i długość jednej przekątnej, • rysować równoległoboki i romby, mając dane: <ul style="list-style-type: none"> – proste równoległe, na których leżą boki i dwa wierzchołki, – proste, na których leżą przekątne i długości przekątnych, • obliczać długość boku równoległoboku przy danym jego obwodzie i długości drugiego boku, • obliczać miary kątów równoległoboku, znając zależności pomiędzy nimi, • obliczać długość boku trapezu przy danym obwodzie i długościach pozostałych boków, • obliczać miary kątów trapezu równoramiennego (prostokątnego), znając zależności pomiędzy nimi, • określać zależności między czworokątami. 	
V. Ułamki dziesiętne	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie średniej arytmetycznej kilku liczb, – metodą dzielenia licznika przez mianownik, 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczanie części liczby naturalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe związane z porównywaniem ułamków, • porównywać długości (masy) wyrażone w różnych jednostkach, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z różnym sposobem zapisywania długości i masy, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania i odejmowania ułamków dziesiętnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . , • stosować przy zamianie jednostek mnożenie ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia i dzielenia ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . , • stosować przy zamianie jednostek mnożenie i dzielenie ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . , • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne, • obliczać ułamki z liczb wyrażonych ułamkami dziesiętnymi, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków dziesiętnych, • obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych zawierających mnożenie ułamków dziesiętnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dzielenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne, • zamieniać ułamki na procenty, • rozwiązywać zadania tekstowe związane 	

			z procentami.	
VI. Pola figur		<ul style="list-style-type: none"> kryteria doboru wzoru na obliczanie pola rombu. 	<ul style="list-style-type: none"> obliczać bok kwadratu, znając jego pole, obliczać pole kwadratu o danym obwodzie i odwrotnie, obliczać długość podstawy równoległoboku, znając jego pole i długość wysokości opuszczonej na tę podstawę, obliczać wysokość równoległoboku, znając jego pole i długość podstawy, obliczać pole rombu, znając długość jednej przekątnej i związek między przekątnymi, rysować trójkąty o danych polach, obliczać pola narysowanych trójkątów: <ul style="list-style-type: none"> prostokątnych, rozwartokątnych, obliczać pole trapezu, znając: obliczać pola figur jako sumy lub różnice pól znanych wielokątów sumę długości podstaw i wysokość. 	<ul style="list-style-type: none"> obliczać pola figur jako sumy lub różnice pól prostokątów, rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami prostokątów, obliczać pola figur jako sumy lub różnice pól równoległoboków, rysować prostokąt o polu równym polu narysowanego równoległoboku i odwrotnie, rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami równoległoboków, obliczać długość przekątnej rombu, znając jego pole i długość drugiej przekątnej, obliczać pola figur jako sumy lub różnice pól trójkątów, rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami trójkątów, rysować wielokąty o danych polach.
VII. Liczby całkowite			<ul style="list-style-type: none"> korzystać z przemienności i łączności dodawania, określać znak sumy, pomniejszać liczby całkowite, mnożyć i dzielić liczby całkowite o różnych znakach, ustalać znaki iloczynów i ilorazów. 	<ul style="list-style-type: none"> uzupełniać brakujące składniki w sumie, tak aby uzyskać ustalony wynik, rozwiązywać zadania tekstowe związane z dodawaniem liczb całkowitych.
VIII. Graniastosłupy	<ul style="list-style-type: none"> wzór na obliczanie pola powierzchni graniastosłupa prostego. 	<ul style="list-style-type: none"> związek pomiędzy jednostkami metrycznymi, a jednostkami objętości. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawiać rzuty prostopadłościanów na płaszczyznę, rysować rzuty równoległe graniastosłupów, projektować siatki graniastosłupów w skali, wskazywać na siatce ściany prostopadłe i równoległe, rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem pól powierzchni graniastosłupów prostych, zamieniać jednostki objętości, stosować zamianę jednostek objętości w zadaniach tekstowych, rozwiązywać zadania tekstowe związane z objętością prostopadłościanów, - opis podstawy lub jej rysunek i wysokość bryły, rozwiązywać zadania tekstowe związane z objętością graniastosłupów prostych. 	<ul style="list-style-type: none"> obliczać długość krawędzi sześcianu, znając sumę wszystkich krawędzi, rozwiązywać zadania z treścią dotyczącą długości krawędzi prostopadłościanów i sześcianów, obliczać długość krawędzi sześcianu, znając jego objętość, obliczać objętości graniastosłupów prostych o podanych siatkach.

Wymagania na ocenę bardzo dobrą (5)

obejmują wiadomości i umiejętności złożone,

o wyższym stopniu trudności, wykorzystywane do rozwiązywania zadań problemowych.

Uczeń (oprócz spełnienia wymagań na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą):

Dział programowy	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM WRAZ Z OKREŚLENIEM WYMAGAŃ			
	KATEGORIA A UCZEŃ ZNA:	KATEGORIA B UCZEŃ ROZUMIE:	KATEGORIA C UCZEŃ UMIE:	KATEGORIA D UCZEŃ UMIE:
I. Liczby i działania				<ul style="list-style-type: none"> • tworzyć liczby przez dopisywanie cyfr do danej liczby na początku i na końcu oraz porównywać utworzoną liczbę z daną, • rozwiązywać nietypowe zadania tekstowe wielodziałaniowe, • stosować poznane metody szybkiego liczenia w życiu codziennym, • proponować własne metody szybkiego liczenia, • planować zakupy stosownie do posiadanych środków, • odtwarzać brakujące cyfry w działaniach pisemnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem działań pisemnych, • odtwarzać brakujące cyfry w działaniach pisemnych, • wstawiać nawiasy tak, by otrzymywać żądane wyniki, • stosować zasady dotyczące kolejności wykonywania działań, • rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące porównań różnicowych i ilorazowych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem działań pamięciowych i pisemnych.
II. Własności liczb naturalnych	<ul style="list-style-type: none"> • cechy podzielności np. przez 6, 15, 12 • regułę obliczania lat przestępnych. 			<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać liczby podzielne przez 6, 12, 15 itp., • rozwiązywać zadania tekstowe związane z cechami podzielności, • rozkładać na czynniki pierwsze liczby zapisane w postaci iloczynu • rozwiązywać zadania

				tekstowe z wykorzystaniem NWW.
III. Ułamki zwykłe				<ul style="list-style-type: none"> • odczytywać zaznaczone ułamki na osi liczbowej, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z ułamkami zwykłymi, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z pojęciem ułamka jako ilorazu liczb naturalnych, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z rozszerzaniem i skracaniem ułamków, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem porównywania ułamków, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem porównywania dopełnień ułamków do całości, • znajdować liczby wymierne dodatnie leżące między dwiema danymi na osi liczbowej, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania i odejmowania ułamków, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków zwykłych i liczb mieszanych przez liczby naturalne, • porównywać iloczyny ułamków zwykłych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków zwykłych i liczb mieszanych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dzielenia ułamków zwykłych i liczb mieszanych przez liczby naturalne, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dzielenia ułamków zwykłych i liczb mieszanych.
IV. Figury na płaszczyźnie				<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe związane z prostopadłością i równoległością prostych, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z zegarem, • określać miary kątów przyległych, wierzchołkowych, odpowiadających i kątów utworzonych przez trzy proste na podstawie

				<p>rysunku lub treści zadania,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe związane z kątami, • dzielić wielokąty na części spełniające podane warunki, • obliczać liczbę przekątnych n-kątów , • rozwiązywać zadania tekstowe związane z wielokątami, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z trójkątami, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z miarami kątów w trójkątach, • rysować prostokąty, kwadraty, mając dane: <ul style="list-style-type: none"> – długości przekątnych, • obliczać brakujące miary kątów w równoległobokach, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z miarami kątów w równoległobokach i trójkątach, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z miarami kątów trapezu, trójkąta i czworokąta, • rysować czworokąty spełniające podane warunki.
V. Ułamki dziesiętne				<ul style="list-style-type: none"> • zapisywać i odczytywać ułamki dziesiętne z dużą liczbą miejsc po przecinku, • przedstawiać ułamki dziesiętne na osi liczbowej, • oceniać poprawność porównania ułamków dziesiętnych, nie znając ich wszystkich cyfr, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z porównywaniem ułamków, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z różnym sposobem zapisywania długości i masy, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dodawania i odejmowania ułamków dziesiętnych, • wstawiać znaki „+” i „-” w wyrażeniach

				<p>arytmetycznych, tak aby otrzymać ustalony wynik,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia i dzielenia ułamków dziesiętnych przez 10, 100, 1000, . . . , • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem mnożenia ułamków dziesiętnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem dzielenia ułamków dziesiętnych przez liczby naturalne, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z szacowaniem, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z działaniami na ułamkach zwykłych i dziesiętnych, • określać procentowo zacieniowane części figur, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z procentami.
VI. Pola figur			<ul style="list-style-type: none"> • obliczać wysokość trójkąta, znając długość podstawy i pole trójkąta, • obliczać długość podstawy trójkąta, znając wysokość i pole trójkąta, • obliczać wysokość trapezu, znając jego pole i długości podstaw (lub ich sumę). 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami prostokątów w skali, • obliczać wysokość równoległoboku, znając długości dwóch boków i drugiej wysokości, • rysować równoległoboki o danych polach, • rysować prostokąty o polu równym polu narysowanego trójkąta i odwrotnie, • dzielić trójkąty na części o równych polach, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami wielokątów.
VII. Liczby całkowite				<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania związane z obliczaniem czasu lokalnego, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z odejmowaniem liczb całkowitych, • obliczać średnie arytmetyczne kilku liczb całkowitych.
VIII. Graniastosłupy				<ul style="list-style-type: none"> • rysować wszystkie ściany graniastosłupa trójkątnego, mając dwie

				z nich, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem pól powierzchni graniastosłupów prostych, • podawać liczbę sześcianów jednostkowych, z których składa się bryła na podstawie jej widoków z różnych stron, • stosować zamianę jednostek objętości w zadaniach tekstowych, • rozwiązywać nietypowe zadania tekstowe związane z objętością prostopadłościanów, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z objętością graniastosłupów prostych.
--	--	--	--	--

Wymagania na ocenę celującą (6). (stosowanie znanych wiadomości i umiejętności w sytuacjach trudnych, nietypowych, złożonych)

Uczeń (oprócz spełnienia wymagań na ocenę dopuszczającą, dostateczną, dobrą, bardzo dobrą):

Dział programowy	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM WRAZ Z OKREŚLENIEM WYMAGAŃ			
	KATEGORIA A UCZEŃ ZNA:	KATEGORIA B UCZEŃ ROZUMIE:	KATEGORIA C UCZEŃ UMIE:	KATEGORIA D UCZEŃ UMIE:
I. Liczby i działania				<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące porównań różnicowych i ilorazowych, • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem działań pamięciowych i pisemnych.
II. Własności liczb naturalnych				<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe z wykorzystaniem NWW trzech liczb naturalnych, • znajdować liczbę, gdy dana jest suma jej dzielników oraz jeden z nich, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z dzielnikami liczb naturalnych, • rozwiązywać zadania tekstowe z wykorzystaniem NWD trzech liczb naturalnych.
III. Ułamki zwykłe				<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania tekstowe z zastosowaniem

				obliczania ułamka liczby.
IV. Figury na płaszczyźnie				<ul style="list-style-type: none"> • położenie na płaszczyźnie punktów będących wierzchołkami trójkąta, • konstruować wielokąty przystające do danych, • stwierdzać możliwość zbudowania trójkąta o danych długościach boków, • obliczać sumy miar kątów wielokątów, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z prostokątami, kwadratami i wielokątami, • rysować prostokąty, kwadraty, mając dane: <ul style="list-style-type: none"> – jeden bok i jedną przekątną, – jeden wierzchołek i punkt przecięcia przekątnych, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z równoległobokami i rombami, • rysować równoległoboki i romby, mając dany jeden bok i jedną przekątną, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z obwodami trapezów i trójkątów.
V. Ułamki dziesiętne				<ul style="list-style-type: none"> • wpisywać brakujące liczby w nierównościach, • rozwiązywać zadania związane z rozwinięciami nieskończonymi i okresowymi ułamków.
VI. Pola figur				<ul style="list-style-type: none"> • dzielić linią prostą figury złożone z prostokątów na dwie części o równych polach, • rozwiązywać zadania tekstowe związane z polami rombów.
VII. Liczby całkowite				<ul style="list-style-type: none"> • ustalać znaki wyrażeń arytmetycznych.
VIII. Graniastosłupy				<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać siatki graniastosłupów, • obliczać pola powierzchni graniastosłupów złożonych z sześciątów.

Informatyka

Wymagania na każdy stopień wyższy niż **dopuszczający** obejmują również wymagania na stopień **poprzedni**.

Wymagania na ocenę celującą obejmują stosowanie przyswojonych informacji i umiejętności w sytuacjach trudnych, złożonych i nietypowych.

Ocena			
Stopień dopuszczający Uczeń:	Stopień dostateczny Uczeń:	Stopień dobry Uczeń:	Stopień bardzo dobry Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • zmienia krój czcionki w dokumencie tekstowym, • zmienia wielkość czcionki w dokumencie tekstowym, • określa elementy, z których składa się tabela, • wstawia do dokumentu tekstowego tabelę o określonej liczbie kolumn i wierszy, • zmienia tło strony w dokumencie tekstowym, • dodaje do dokumentu tekstowego obraz z pliku, • wstawia kształty do dokumentu tekstowego, • ustala cel wyznaczonego zadania w prostym ujęciu algorytmicznym, • wczytuje do gry tworzonej w Scratchu gotowe tło z pliku, • dodaje postać z biblioteki do projektu tworzonego w Scratchu, • buduje skrypty do przesuwania duszka po scenie, • korzysta z bloków z kategorii Pisak do rysowania linii na scenie podczas ruchu duszka, • dodaje nowe slajdy do prezentacji multimedialnej, • wpisuje tytuł prezentacji na pierwszym slajdzie, 	<ul style="list-style-type: none"> • ustawia pogrubienie, pochylenie (kursywę) i podkreślenie tekstu, • zmienia kolor tekstu, • wyrównuje akapit na różne sposoby, • umieszcza w dokumencie obiekt WordArt i formatuje go, • w tabeli wstawionej do dokumentu tekstowego dodaje oraz usuwa kolumny i wiersze, • ustawia styl tabeli, korzystając z szablonów dostępnych w programie Word, • dodaje obramowanie strony, • zmienia rozmiar i położenie elementów graficznych wstawionych do dokumentu tekstowego, • zbiera dane niezbędne do osiągnięcia celu, • osiąga wyznaczony cel bez wcześniejszej analizy problemu w sposób algorytmiczny, • samodzielnie rysuje tło dla gry tworzonej w Scratchu, • ustala miejsce obiektu na scenie, korzystając z układu współrzędnych, • w budowanych skryptach zmienia grubość, kolor i odcień pisaka, 	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje skróty klawiszowe podczas pracy w edytorze tekstu, • podczas edycji tekstu wykorzystuje tzw. twardą spację oraz miękką enter, • sprawdza poprawność ortograficzną i gramatyczną tekstu, wykorzystując odpowiednie narzędzia, • zmienia w tabeli wstawionej do dokumentu tekstowego kolor cieniowania komórek oraz ich obramowania, • formatuje tekst w komórkach tabeli, • zmienia wypełnienie i obramowanie kształtu wstawionego do dokumentu tekstowego, • zmienia obramowanie i wypełnienie obiektu WordArt, • analizuje problem i przedstawia różne sposoby jego rozwiązania, • wybiera najlepszy sposób rozwiązania problemu, • buduje w Scratchu skrypty do przesuwania duszka za pomocą klawiszy, • buduje w Scratchu skrypt rysujący kwadrat, • dodaje do prezentacji multimedialnej obrazy 	<ul style="list-style-type: none"> • formatuje dokument tekstowy według wytycznych podanych przez nauczyciela lub wymienionych w zadaniu, • używa w programie Word opcji Pokaż wszystko do sprawdzenia formatowania tekstu, • tworzy wcięcia akapitowe, • korzysta z narzędzia Rysuj tabelę do dodawania, usuwania oraz zmiany wyglądu linii tabeli wstawionych do dokumentu tekstowego, • korzysta z narzędzi na karcie Formatowanie do podstawowej obróbki graficznej obrazów wstawionych do dokumentu tekstowego, • w programie Scratch buduje skrypt liczący długość trasy, • dodaje drugi poziom do tworzonej siebie gry w Scratchu, • używa zmiennych podczas programowania, • buduje skrypty rysujące dowolne figury foremne, • dobiera kolorystykę i układ slajdów prezentacji multimedialnej tak, aby były one wyraźne i czytelne, • umieszcza dodatkowe

<ul style="list-style-type: none"> • wstawia do prezentacji multimedialnej obiekt Album fotograficzny i dodaje do niego zdjęcie z dysku, • tworzy prostą prezentację multimedialną składającą się z kilku slajdów i zawierającą zdjęcia, • dodaje do prezentacji muzykę z pliku, • dodaje do prezentacji film z pliku, • podczas tworzenia prezentacji korzysta z obrazów pobranych z internetu, • omawia budowę okna programu Pivot Animator, • tworzy prostą animację składającą się z kilku klatek, • uruchamia edytor postaci, • współpracuje w grupie podczas pracy nad wspólnymi projektami. 	<ul style="list-style-type: none"> • wybiera motyw prezentacji multimedialnej z gotowych szablonów, • zmienia wersję kolorystyczną wybranego motywu, • dodaje podpisy pod zdjęciami wstawionymi do prezentacji multimedialnej, • zmienia układ obrazów w obiekcie Album fotograficzny w prezentacji multimedialnej, • dodaje do prezentacji obiekt WordArt, • dodaje przejścia między slajdami, • dodaje animacje do elementów prezentacji multimedialnej, • ustawia odtwarzanie na wielu slajdach muzyki wstawionej do prezentacji, • ustawia odtwarzanie w pętli muzyki wstawionej do prezentacji, • zmienia moment odtworzenia filmu wstawionego do prezentacji na Automatycznie lub Po kliknięciu, • dodaje do prezentacji multimedialnej dodatkowe elementy graficzne: kształty i pola tekstowe, • dodaje tło do animacji tworzonej w programie Pivot Animator, • tworzy nowe postaci w edytorze dostępnym w programie Pivot Animator i dodaje je do swoich animacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • i dostosowuje ich wygląd oraz położenie na slajdzie, • podczas tworzenia prezentacji multimedialnej stosuje najważniejsze zasady przygotowania eleganckiej prezentacji, • formatuje wstawione do prezentacji zdjęcia, korzystając z narzędzi na karcie Formatowanie, • określa czas trwania przejścia slajdu, • określa czas trwania animacji na slajdach, • zapisuje prezentację multimedialną jako plik wideo, • zmienia wygląd dodatkowych elementów wstawionych do prezentacji, • w programie Pivot Animator tworzy animację składającą się z większej liczby klatek i przedstawiającą postać podczas konkretnej czynności, • modyfikuje postać dodaną do projektu, • wykonuje rekwizyty dla postaci wstawionych do animacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • elementy graficzne w albumie utworzonym w prezentacji multimedialnej, • dodaje dźwięki do przejść i animacji w prezentacji multimedialnej, • korzysta z dodatkowych ustawień dźwięku dostępnych w programie PowerPoint, • korzysta z dodatkowych ustawień wideo dostępnych w programie PowerPoint, • zmienia kolejność i czas trwania animacji, aby dopasować je do historii przedstawianej w prezentacji, • tworzy w programie Pivot Animator płynne animacje, tworząc dodając odpowiednio dużo klatek nieznacznie się od siebie różniących, • tworzy animację z wykorzystaniem samodzielnie stworzonej postaci.
--	---	---	---

Technika

Wymagania podstawowe na ocenę dopuszczającą

Uczeń:

- zna zasady ruchu prawostronnego, szczególnej ostrożności i ograniczonego zaufania,
- wymienia rodzaje dróg i rozpoznaje ich elementy,
- identyfikuje sygnały dawane przez policjanta kierującego ruchem,
- wie, co to znaczy być widzianym,
- zna przeznaczenie rozkładów jazdy,
- czyta drogowskazy,
- zna ogólne zasady użytkowania roweru,
- rozpoznaje elementy obowiązkowego wyposażenia roweru,
- wykonuje proste czynności związane z obsługą roweru,
- wie, dlaczego stosuje się rękawiczki ochronne podczas udzielania pierwszej pomocy,
- zna numery telefonów alarmowych,

Wymagania podstawowe na ocenę dostateczną

Uczeń:

- rozumie potrzebę stosowania środków ostrożności podczas prowadzenia psów na drodze,
- wie, jakie znaki drogowe są szczególnie ważne dla pieszych,
- rozumie hierarchię ważności norm, znaków, sygnałów oraz poleceń w ruchu drogowym,
- zna rodzaje przejść przez jezdnie i ich oznakowania,
- zna zasady przechodzenia przez jezdnie w miejscach wyznaczonych i nieoznakowanych,
- zna znaki i sygnały drogowe związane z bezpieczeństwem na przejazdach tramwajowych i kolejowych,
- zna zasady przechodzenia przez skrzyżowania, przejazdy tramwajowe i kolejowe,
- rozpoznaje pojazdy uprzywilejowane w ruchu drogowym,
- zna zasady poruszania się po drogach przy złej widoczności,
- zna elementy odblaskowe i umie je stosować,
- rozpoznaje znaki drogowe występujące w pobliżu przystanków komunikacji publicznej,
- odczytuje informacje z rozkładów jazdy na przystankach,
- zna zasady bezpiecznego oczekiwania na przystanku,
- wie o zagrożeniach mienia w środkach komunikacji publicznej,
- zna zasady właściwego wsiadania i wysiadania oraz bezpiecznego oddalania się z przystanku,
- wie, jakie prawa i obowiązki ma pasażer komunikacji publicznej oraz uczeń korzystający z autobusu szkolnego,
- zna obowiązki pasażera samochodu osobowego,
- zna zasady właściwego wsiadania i wysiadania z samochodu,
- wymienia zachowania pasażera, które przeszkadzają kierującemu samochodem
- identyfikuje znaki turystyczne,
- zna zasady bezpiecznego zachowania na szlakach turystycznych,
- zna zasady bezpiecznego zachowania nad wodą i na wodzie,
- wie, w jaki sposób są oznaczone trasy narciarskie,
- zna telefony alarmowe i sposoby wzywania pomocy

- zna warunki uzyskania karty rowerowej,
- poprawnie wykonuje zadania praktyczne z techniki jazdy rowerem,
- zna znaczenie używania kasku rowerowego, odpowiedniego ubrania i elementów odblaskowych,
- wymienia miejsca na drogach publicznych, wydzielone do jazdy rowerem,
- identyfikuje znaki i sygnały drogowe dla rowerzystów,
- zna zasady poruszania się po drogach rowerowych,
- wyjaśnia, na czym polegają poszczególne manewry,
- odczytuje znaki drogowe związane z wykonywaniem manewrów,
- zna sygnały i znaki drogowe ważne dla pieszych i rowerzystów,
- zna znaki pionowe i poziome związane z udzielaniem pierwszeństwa przejazdu,
- wie, kto ma pierwszeństwo na prostym odcinku drogi,
- zna rodzaje skrzyżowań i obowiązujące na nich zasady pierwszeństwa przejazdu,
- rozpoznaje sygnały i znaki drogowe na przejazdach kolejowych i tramwajowych,
- zna przyczyny wypadków drogowych spowodowanych przez rowerzystów
- zna zasady postępowania w razie uczestnictwa w wypadku lub jego zauważenia,
- wie, co to są czynności natychmiastowe,
- wie, jak się zachować wobec osoby przytomnej lub nieprzytomnej,
- umie wezwać pomoc i udzielić wyczerpujących informacji o zdarzeniu,
- zna podstawowe wyposażenie apteczki pierwszej pomocy,
- zna sposoby ochrony młodszych dzieci przed nieszczęśliwymi wypadkami

Wymagania podstawowe na ocenę dobrą

Uczeń:

- uzasadnia potrzebę ustanowienia zasad w ruchu drogowym,
- stosuje w życiu codziennym zasadę ruchu prawostronnego,
- wskazuje miejsca i okoliczności, w których mają zastosowanie zasady szczególnej ostrożności i ograniczonego zaufania,
- charakteryzuje drogę w mieście i na wsi,
- rozumie kod graficzny znaków drogowych (kolor i kształt),
- przewiduje skutki nieprzestrzegania hierarchii ważności norm, znaków, sygnałów oraz poleceń w ruchu drogowym,
- klasyfikuje przejścia przez jezdnię w odniesieniu do bezpieczeństwa pieszych,
- rozpoznaje różne rodzaje skrzyżowań i ich oznakowania,
- poprawnie interpretuje i stosuje się do znaków i sygnałów na przejazdach tramwajowych i kolejowych,
- wyodrębnia elementy odróżniające pojazdy uprzywilejowane w ruchu od innych pojazdów,
- stosuje zasady bezpiecznego zachowania na drodze przy złej widoczności,
- wyjaśnia, gdzie, kiedy, jak i dlaczego należy nosić elementy odblaskowe,
- posługuje się mapą komunikacyjną i planem miasta,
- umie zabezpieczyć własne mienie przed kradzieżą w czasie podróży,
- stosuje na co dzień zasady bezpiecznego i kulturalnego zachowania w miejscach publicznych,
- przewiduje zagrożenia wynikające z niewłaściwego wsiadania lub wysiadania z samochodu,
- wyjaśnia znaczenie stosowania w pojazdach pasów bezpieczeństwa oraz fotelików ochronnych,
- stosuje zasady bezpiecznego i kulturalnego zachowania w samochodzie
- czyta rozkłady jazdy, rozumie oznaczenia i informacje podawane na szlakach turystycznych,
- czyta mapy i przewodniki turystyczne,

- stosuje zasady bezpieczeństwa związane z turystyką,
- wyjaśnia skróty GOPR i WOPR,
- planuje podstawowe wyposażenie apteczki turysty,
- umie przedstawić algorytm postępowania w razie nieszczęśliwego wypadku
- zna informacje zawarte w instrukcji obsługi roweru i umie z nich korzystać,
- rozumie działanie przekładni łańcuchowej,
- rozumie konieczność doskonalenia techniki jazdy rowerem,
- jeździ rowerem w kasku ochronnym,
- charakteryzuje drogi rowerowe, zgodnie z ich oznakowaniami,
- stosuje wymaganą ostrożność na przejazdach dla rowerzystów,
- prezentuje właściwy sposób wykonania poszczególnych manewrów,
- rozdziela rodzaje, kształty i barwy znaków drogowych,
- przyporządkowuje treść znaku do danej sytuacji drogowej,
- rozpatruje zasady pierwszeństwa przejazdu zgodnie z hierarchią postępowania w ruchu drogowym,
- przewiduje zagrożenia wynikające z niestosowania się do znaków drogowych,
- analizuje okoliczności i sytuacje mogące zagrażać bezpieczeństwu rowerzystów oraz innych uczestników ruchu drogowego
- analizuje przyczyny wypadków i sposoby zapobiegania im,
- potrafi ocenić sytuację na miejscu wypadku i swoje możliwości udzielenia pomocy,
- umie zabezpieczyć miejsce wypadku,
- umie udzielić pierwszej pomocy w drobnych urazach,
- umie wskazać zagrożenia bezpieczeństwa młodszych dzieci

Wymagania podstawowe na ocenę bardzo dobrą

Uczeń:

- wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę ograniczonego zaufania w ruchu drogowym,
- klasyfikuje niebezpieczne zachowania pieszych, mogące być przyczyną wypadków drogowych,
- planuje sposoby poprawy bezpieczeństwa pieszych na drodze,
- przewiduje zagrożenia i wybiera bezpieczne przejścia przez jezdnie,
- wskazuje i omawia przykłady stosowania zasady szczególnej ostrożności i ograniczonego zaufania przy przechodzeniu przez jezdnie,
- wyjaśnia konieczność ustępowania pierwszeństwa przejazdu pojazdom uprzywilejowanym w ruchu drogowym,
- planuje sposoby poprawy bezpieczeństwa pieszych na drodze w trudnych warunkach atmosferycznych i przy złej widoczności,
- planuje bezpieczną i najkrótszą trasę do wyznaczonego celu podróży,
- stosuje środki ostrożności w kontaktach z obcymi w miejscach publicznych,
- w czasie podróży środkami komunikacji publicznej i indywidualnej klasyfikuje zachowania pieszych i kierowców w odniesieniu do zagrożenia bezpieczeństwa
- proponuje, jak zachęcać do dbania o przystanki komunikacji zbiorowej oraz środki transportu publicznego,
- planuje bezpieczną trasę wycieczkową, dostosowaną do możliwości wszystkich jej uczestników,
- wyjaśnia, na czym polega praca służb ratowniczych,
- analizuje zachowania narciarzy mogące zagrażać bezpieczeństwu własnemu i innych miłośników tego sportu,

- udziela pomocy w razie nieszczęśliwego wypadku
- przewiduje zagrożenia wynikające z jazdy niesprawnym rowerem,
- planuje dodatkowe wyposażenie roweru i rowerzysty, zwiększające jego bezpieczeństwo na drodze,
- potrafi zaprojektować sposób doskonalenia jazdy rowerem i zachęca do tego innych,
- formułuje problem wspólnego korzystania z dróg rowerowych przez pieszych i rowerzystów,
- przewiduje zagrożenia wynikające z niewłaściwego wykonywania manewrów,
- selekcjonuje zachowania pieszych i rowerzystów zagrażające ich bezpieczeństwu w pobliżu przejazdów kolejowych i tramwajowych
- poprawnie interpretuje znaczenie odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i innych uczestników ruchu drogowego,
- podejmuje działania związane z niesieniem pomocy poszkodowanym,
- projektuje rozwiązania poprawy bezpieczeństwa młodszych dzieci w domu i na podwórku

Wychowanie fizyczne

Podstawą oceny jest wysiłek włożony przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki zajęć.

- 1 Ocena spełnia następujące funkcje:
  - a) motywującą – wspierającą rozwój ucznia, motywującą do działania i poprawy.
  - b) diagnostyczną – opisującą rozwój umiejętności ucznia, rozpoznającą braki ucznia, które jednocześnie weryfikowałyby stosowane przez nauczyciela metody.
  - c) klasyfikującą – oceniającą poziom opanowania wiedzy, umiejętności ruchowych, informującą o osiągnięciach ucznia.
- 2 Ocena śródroczna i roczna jest wypadkową takich składników jak:
  - a) Stopień opanowania wymagań programowych:
    - Postęp umiejętności ruchowych
    - Poziom wiedzy
    - Postęp w usprawnianiu
  - b) Aktywność:
    - Zaangażowanie w wykonywanie ćwiczeń i zadań
    - Inwencję twórczą
    - Aktywny udział w zajęciach i współuczestnictwo w ich organizacji
    - Udział w zawodach w różnorodnych rolach
    - Udział w zajęciach pozalekcyjnych (SKS, kółka sportowe)
  - c) Frekwencja –uczestnictwo w zajęciach:

- Spóźnienia
- Nieobecności nieusprawiedliwione
- Nieobecności usprawiedliwione
- Jednostkowe zwolnienia z ćwiczeń
- Ucieczki z zajęć

d) Postawa ucznia:

- Dyscyplina podczas zajęć
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas lekcji
- Przestrzeganie regulaminu korzystania z obiektów sportowych
- Postawa „fair play” podczas lekcji
- Higiena ciała i stroju
- Współpraca z grupą.

3 Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny klasyfikacyjne:

a) Celujący:

- uczeń osiągnął wysoki poziom umiejętności i wiedzy, postęp w usprawnianiu z zakresu wychowania fizycznego,
- aktywnie uczestniczył we wszystkich lekcjach wychowania fizycznego,
- zna przepisy i zasady mini gier sportowych,
- rozumie sens uprawiania ćwiczeń ruchowych ich wpływ na rozwój organizmu,
- wie jak dbać o higienę stroju, estetykę miejsca ćwiczeń,
- uczęszcza na zajęcia pozalekcyjne o charakterze sportowym
- jest kulturalny na imprezie sportowej i obiektywny w samoocenie i ocenianiu innych.

b) Bardzo dobry:

- uczeń opanował zakres wymaganych wiadomości i umiejętności,
- aktywnie uczestniczył w lekcjach wychowania fizycznego,
- rozumie zasady higieniczno-zdrowotne podczas nauki i wypoczynku,
- uczęszcza na zajęcia pozalekcyjne o charakterze sportowym
- uczestniczy w zawodach sportowych oraz przestrzega zasady „fair-play”,
- jest koleżeński i kulturalny w szkole i w życiu codziennym.

c) Dobry:

- uczeń prezentuje dobrą sprawność fizyczną,

- nie opuszcza zajęć wychowania fizycznego oraz wykazuje się dużą aktywnością i zaangażowaniem na lekcjach,
- troszczy się o higienę osobistą,
- opanował wiadomości i umiejętności obejmujące podstawowe elementy wiedzy o zajęciach ruchowych,
- próbuje dokonywać obiektywnej samooceny sprawności swojej i kolegów,
- jest opanowany, koleżeński, kulturalny w szkole, na imprezie sportowej.

d) Dostateczny:

- uczeń systematycznie pracuje na zajęciach wychowania fizycznego,
- opanował podstawowe wymagania z wiadomości, umiejętności i motoryczności w zakresie umożliwiającym postęp w dalszym kontynuowaniu zajęć wychowania fizycznego,
- stara się zachować postawy i higieniczno -zdrowotne,
- jest koleżeński i uczynny.

e) Dopuszczający:

- uczeń w minimalnym stopniu spełnia podstawowe wymagania programowe lub jest bliski ich spełnienia,
- wykazuje niską aktywność na zajęciach wychowania fizycznego lub często je opuszcza,
- w ograniczonym stopniu opanował nawyki higieniczno-zdrowotne,
- nie uczestniczy w organizacji imprez rekreacyjnych przez zespół klasowy.

f) Niedostateczny:

- uczeń nie spełnia podstawowych wymagań programowych,
- nie jest pilny i systematyczny na zajęciach wychowania fizycznego, często je opuszcza,
- nie dba o fizyczny rozwój swego organizmu i nie czyni żadnych postępów w sprawności fizycznej,
- wykazuje znaczące braki w integracji zespołowej i wychowaniu społecznym oraz zdrowotnym.

4 Na ocenę śródroczną lub roczną dodatni wpływ mogą mieć:

- a) wzorowa postawa na wszystkich zajęciach lekcyjnych, pozalekcyjnych (w tym zawodach sportowych),
- b) propagowanie zdrowego stylu życia w szkole i poza szkołą,

- c) uczestnictwo w pozaszkolnych formach kultury fizycznej (kluby sportowe, towarzystwa związane z kulturą fizyczna),
  - d) pomoc w organizacji pozaszkolnych imprez rekreacyjno –sportowych
  - e) prace na rzecz szkoły (plakaty, gazetki, kronika, plansze).
- 5 Na ocenę śródroczną lub roczną ujemny wpływ mogą mieć:
- a) niepożądane zachowania w obrębie kultury fizycznej i zdrowia (np.: stosowanie różnego rodzaju używek,
  - b) niewłaściwe zachowanie (np.: niewłaściwe kibicowanie) na imprezach rekreacyjno – sportowych w szkole lub poza szkołą,
  - c) nieusprawiedliwione nieobecności na zajęciach (wagary),
  - d) nadużywanie zwolnień z czynnego uczestnictwa w lekcji.

Język mniejszości narodowej - niemiecki

Uczeń uzyskuje ocenę celującą, gdy:

- opanował materiał zawarty w podstawie programowej na ocenę bardzo dobrą i celującą
- pisze bezbłędnie
- uczestniczy w różnorodnych konkursach przedmiotowych, gdzie może wykazać się swoją wiedzą
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na oceny celujące lub bardzo dobre
- swobodnie czyta i tłumaczy różne teksty w języku niemieckim dotyczące przerabianych bloków tematycznych
- zna całe słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi swobodnie posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- rozumie wszystkie polecenia i komunikaty
- wykonuje zadania dodatkowe proponowane przez nauczyciela i otrzymuje z nich oceny celujące i bardzo dobre
- wykazuje aktywność na każdym zajęciach z przedmiotu
- zawsze odrabia prace domowe i zawsze jest przygotowany do lekcji
- wykazuje bardzo duże zainteresowanie przedmiotem.

Uczeń uzyskuje ocenę bardzo dobrą, gdy:

- bardzo dobrze opanował materiał zawarty w podstawie programowej
- pisze bezbłędnie lub popełnia błędy sporadycznie
- rozumie wydawane przez nauczyciela polecenia i komunikaty
- swobodnie czyta różne teksty w języku niemieckim i tłumaczy je
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę bardzo dobrą
- wykazuje aktywność na każdych zajęciach z języka niemieckiego
- zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi swobodnie posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- zawsze ma zadanie domowe i jest do lekcji przygotowany.

Uczeń uzyskuje ocenę dobrą, gdy:

- nie opanował w pełni wiadomości i umiejętności zawartych w podstawie programowej
- dość swobodnie czyta proste teksty w języku niemieckim i tłumaczy je przy pomocy nauczyciela
- pisane kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę dobrą
- jest aktywny na większości zajęć z przedmiotu
- w wymowie popełnia błędy, które potrafi skorygować przy pomocy nauczyciela
- zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie i potrafi posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych popełniając nieliczne błędne
- trudniejsze zadania w zeszytach ćwiczeń rozwiązuje przy pomocy nauczyciela
- zdarza mu się nie odrobić zadania domowego oraz być nieaktywnym na lekcji.

Uczeń uzyskuje ocenę dostateczną, gdy:

- opanował materiał zawarty w podstawie programowej na ocenę w stopniu dostatecznym
- ma braki w słownictwie i tylko przy znacznej pomocy nauczyciela potrafi czytać i tłumaczyć proste teksty oraz popełnia ciągle te same błędy gramatyczne
- potrafi odczytać tekst w taki sposób, że jest on zrozumiały dla słuchającego, mimo popełnionych przez czytającego błędów
- pisane kartkówki, sprawdziany i testy zalicza przeważnie na ocenę dostateczną
- nie jest aktywny na zajęciach z przedmiotu
- popełnia znaczące błędy w mówieniu

- tylko z pomocą nauczyciela wykonuje ćwiczenia
- słabo zna słownictwo i gramatykę przerabianą w danej klasie, lecz przy pomocy potrafi posługiwać się zdobytą wiedzą w różnorodnych sytuacjach językowych
- często nie odrabia zadań domowych.

Uczeń uzyskuje ocenę dopuszczającą, gdy:

- w minimalnym stopniu opanował materiał zawarty w podstawie programowej
- wykazuje znaczne braki w słownictwie (opanował tylko podstawowe słowa / zwroty z przerabianych bloków tematycznych)
- odczytuje teksty popełniając bardzo liczne błędy
- przejawia sporadyczną aktywność na zajęciach z języka niemieckiego
- kartkówki i sprawdziany zalicza przeważnie na ocenę dopuszczającą i niedostateczną
- ma problemy z mówieniem i pisanem popełniając liczne błędy
- ćwiczenia gramatyczne rozwiązuje jedynie tylko z pomocą nauczyciela
- najczęściej nie rozumie słuchanego tekstu oraz poleceń nauczyciela
- posiada w miarę uzupełniony zeszyt
- często zapomina podręcznika, ćwiczeń oraz zeszytu
- nie wykazuje większego zainteresowania przedmiotem.

Uczeń uzyskuje ocenę niedostateczną, gdy mimo pomocy za strony nauczyciela:

- nie opanował minimum treści zawartych w podstawie programowej
- nie opanował techniki głośnego i cichego czytania nawet w stopniu dopuszczającym zrozumienie tekstu
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnione błędy uniemożliwiają zrozumienie tekstu
- nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o podstawowym stopniu trudności
- jego zasób słownictwa wyklucza nawiązanie z nim komunikacji
- nie chodzi na zajęcia (bardzo niska frekwencja)
- jest notorycznie nieprzygotowany do zajęć i nieaktywny na lekcjach
- nie wykazuje zainteresowania przedmiotem w najmniejszym stopniu oraz chęci współpracy z nauczycielem
- ma lekceważący stosunek do przedmiotu.

Historia i kultura mniejszości narodowej niemieckiej

Ocena celująca:

Uczeń potrafi:

- wymienić dania charakterystyczne dla danego regionu Niemiec
- wymienić rejony Niemiec i rozpoznawać stroje ludowe charakterystyczne dla nich
- wymienić znane na cały świat produkty, marki i firmy niemieckie
- wymienić i umiejscowić w czasie najważniejsze wydarzenia historyczne łącząc je z bohaterami tych wydarzeń
- wymienić najważniejszych kompozytorów, malarzy, wskazać wiek w którym tworzyli, oraz rozpoznawać ich dzieła
- wymienić najważniejszych pisarzy i poetów oraz ich największe dzieła
- znać tytuł oraz fabułę omawianych filmów
- wymienić nazwiska niemieckich naukowców i odkrywców oraz wskazywać na ich dokonania
- wymienić z podaniem dat święta obchodzone w Niemczech
- opisać godło i flagę Niemiec oraz zaśpiewać hymn państwowy
- wymienić nazwy państw niemieckojęzycznych oraz rejony geograficzne zamieszkałe przez dużą mniejszość niemiecką
- podać tytuły najbardziej popularnych programów telewizji niemieckiej
- podać nazwy najbardziej popularnych zespołów muzyki pop oraz wymienić znanych piosenkarzy

Ocena bardzo dobra

Uczeń potrafi:

- wymienić dania charakterystyczne dla danego regionu Niemiec
- wymienić z podaniem dat święta obchodzone w Niemczech
- opisać godło i flagę Niemiec oraz znać hymn państwowy

- wymienić nazwy państw niemieckojęzycznych oraz rejony geograficzne zamieszkałe przez dużą mniejszość niemiecką
- podać tytuły najbardziej popularnych programów telewizji niemieckiej
- wymienić i umiejscowić w czasie najważniejsze wydarzenia historyczne
- wymienić najważniejszych kompozytorów, malarzy
- wymienić najważniejszych pisarzy i poetów
- wymienić nazwiska niemieckich naukowców i odkrywców
- podać nazwy najbardziej popularnych zespołów muzyki pop oraz wymienić znanych piosenkarzy

Ocena dobra

Uczeń potrafi:

- wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne
- wymienić najważniejszych kompozytorów, malarzy
- wymienić najważniejszych pisarzy i poetów
- wymienić nazwiska niemieckich naukowców i odkrywców
- wymienić święta obchodzone w Niemczech
- opisać godło i flagę Niemiec
- wymienić nazwy państw niemieckojęzycznych
- podać tytuły najbardziej popularnych programów telewizji niemieckiej
- podać nazwy najbardziej popularnych zespołów muzyki pop
- wymienić dania charakterystyczne dla Niemiec

Ocena dostateczna

Uczeń potrafi:

- wymienić dwa najważniejsze wydarzenia historyczne
- wymienić dwóch kompozytorów
- wymienić dwóch pisarzy i poetów
- wymienić dwóch niemieckich naukowców i odkrywców

- wymienić święta obchodzone w Niemczech
- opisać godło i flagę Niemiec
- wymienić nazwy dwóch państw niemieckojęzycznych
- podać tytuły dwóch najbardziej popularnych programów telewizji niemieckiej
- podać nazwy dwóch najbardziej popularnych zespołów muzyki pop
- wymienić dwa dania charakterystyczne dla Niemiec

Ocena dopuszczająca

Uczeń potrafi:

- wymienić jedno najważniejsze wydarzenie historyczne
- wymienić jednego kompozytora
- wymienić jednego pisarza lub poetę
- wymienić jednego niemieckiego naukowca lub odkrywcę
- wymienić dwa święta obchodzone w Niemczech
- opisać flagę Niemiec
- wymienić nazwy dwóch państw niemieckojęzycznych
- Podać jeden tytuł z najbardziej popularnych programów telewizji niemieckiej
- podać nazwę jednego z najbardziej popularnych zespołów muzyki pop
- wymienić jedno danie charakterystyczne dla Niemiec

Ocena niedostateczna

Uczeń nie spełnia wymagań na żadną z podanych wyżej ocen.